Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. Nr. 9(90) 1993 m. gegužė

Žemai lenkiame galvas Lietuvos kančių Motinai. Tebūnie šventas Tavo vardas!

Jonas STAŠAITIS

Ateikite į Mažučius

Prie Alksnės pakrantės, šlaitely,
Maža koplytėlė, kukli.
Prieik, ten tavęs visad laukia
Pasiilgus Marijos širdis.

Malonių versmės šaltinėlis
Čia nuolat sriuvena gaivus, -
Kas džiaugias - sukilninti džiaugsmą,
Kas kenčia - palengvint skausmus.

Pavasariais Alksnės pakrantes
Balti puošia plukių žiedai,
Varpeliais suskamba padangėj
Sugrįžę atgal vyturiai.

Su strazdo prabilusia lyra,
Žydrosiom žibučių akim,
Su tulpėm, bijūnais, alyvom
Pabelskim Marijos širdin.

Jaunyste, juoku ir svajonėm
Užpildyki Alksnės krantus!
Jaunystė - didžiausia malonė,
Kurią žmogui davė dangus.

Jaunyste, ateik pas Mariją,
Ateiki, kokia tu esi!
Geriausiai ši Motina žino,
Kokia šiandien būti turi.

Kai brėstančios varpos palinksta,
Rimtis palytėja pečius,
Kai žingsniai nuo darbo pailsta,
Keliaukime į Mažučius.

Kai darosi viskas netikra,
O žemėj sunku ir skaudu,
Kai išeities, rodos, neliko,
Keliaukime į Mažučius.

Kai rudenio vėjai pakyla,
Šukuoja ražienas laukų,
Kai sieloje viskas nutyla,
Keliaukime į Mažučius.

Prie Alksnės, pakrantės šlaitely,
Maža koplytėlė, kukli.
Atmink, kad tavęs šičia laukia
Pasiilgus Marijos širdis.

1977 m.

Tau, Mama, gražiausi žiedai
Algirdo KAIRIO nuotrauka

O mano motina!

Spausdiname "Tauro" apygardos partizanų laikraščio "Kovos keliu" Nr.5, 1946 gegužės 2 d. straipsnį, skirtą Motinos dienai. Šio pogrindžio leidinio redaktorius Juozas Lukša-Vytis, Skirmantas, Daumantas.

Pavasaris gėlėtam gegužy Tau gieda dieviško darnumo giesmę. Linksma gamta Tave sveikina šioje motinos išaukštinimo dienoje. Ji glaudžiai sutapo su Motinos Marijos garbinimo dienomis, nes Judviejų skausmai ir džiaugsmai gražiame pavasary taip pat dažnai sutampa.

Šiandien ir aš į Tave, o motina, su gražiausių linkėjimų puokštėmis kreipiuosi. Nežinau, kur šiuo momentu Tavęs ieškoti, nors palikau savo šeimos židiny betriūsiančią. Bet kurgi man Tavęs ieškoti? Gal ašarotomis akimis ilgiesi manęs namo grįžtančio pro vieškelio dulkes, gal motiniškos meilės ribų nesuvokiančia širdimi atkakliai gini mane prieš beširdį persekiotoją, okupantą-tardytoją? Gal tikrai lietuviška dvasios ištverme kantriai dėl manęs kenti niūrų kalėjimą arba tolimą ilgesingą ištrėmimą, o galbūt, svetimųjų skausmą giliai širdyje paslėpusi, didžiam beviltiškume, gegužės Marijos pagalbos šaukdama, ieškai manęs išmesto kruvinoje turgavietėje?.. Kur tik šiandieną bebūtum ir ką beveiktum, Tau dėkingas, pasitinku Tave mintimi, sveikinu Tave tiek metų kantriai kruviną svetimųjų vergiją ištvėrusią ir linkiu ištverti ją iki netolimos tautos prisikėlimo dienos!

Pasitikėk manimi, o mano Motina, aš ją Tau pažadu Tavo dienoje. Aš grįšiu,nelygią kovą laimėjęs, ar gal visai negrįšiu, Lietuva vis tiek bus laisva, nes aš ne vienas. Mūsų, Lietuvos laisvės kovotojų, daug: pilni laukai ir miškai, pilnos lietuviškos sodybos!

O mano ar mano vaikų Motina, žadu Tau tokią laisvą Lietuvą, kurioje tikrai nebus vietos savanaudžiams, šiaudadūšiams prisiplakėliams ir brolžudžiams išdavikams. Ypatingai linkiu Tau nuolat išsilaikyti tokioje aukštumoje, iš kurios, tikru motiniškumu šviesdama, galėtum auginti ir auklėti tautai naujas valingų idealistų ir pasiryžėlių kartas, kurios ne žodžiais, bet darbais mylėtų savo tautą ir nuolat kurtų laisvą ir nepriklausomą Lietuvą.

Vytautas CINAUSKAS

Pasakyk, kur gimei,
Severina?
- Prie Antanašės, Lietuvoj.
Pasakyk, kur žuvai,
Severina?
- Šiaurėje, tolimoj Kolymoj...

Pasakyk, kur gimei,
Gediminai?
- Šiaurėje, tolimoj Kolymoj.
Pasakyk, kur mirei,
Gediminai?
- Pravieniškėse, Lietuvoj.

Kas pagimdė tave,
Gediminai?
- Nežinau. Kalinė kažkokia.
Kas augino tave,
Gediminai?
- Tiotka Fenia vaikų barake.

Pas ką mokeis gyvent,
Gediminai?
- Pas vagis, pas kekšes, pas latrus.
Kas maitino tave,
Gediminai?
- Miklūs pirštai ir peilis aštrus.

Ar turėjai namus,
Gediminai?
- Ne. Buvau visą kelią svečiuos.
Gal...turėjai vaikų,
Gediminai?
- Gal ir buvo. Kas juos suskaičiuos...

Kas tėvynė tava, Gediminai?
- Zonos. Tundra. Barakai.
Taiga.
Tavo šaknys iš kur,
Gediminai?
- Aš pradžia. Ir aš pats pabaiga.

Pasakyk, kur gimei,
Gediminai?
- Šiaurėje, tolimoj Kolymoj.
Pasakyk, kur mirei,
Gediminai?
- Pravieniškėse, Lietuvoj...

Pasakyk, kur gimei,
Severina?
- Prie Antanašės, Lietuvoj.
Pasakyk, kur žuvai,
Severina?
- Šiaurėje, tolimoj Kolymoj...

Palaimintoji

Marijampolės kalėjime meldėmės ir tyliai giedojome Marijos giesmę. Prižiūrėtojai draudė melstis ir giedoti. Kameroje buvo daugiau kaip šimtas žmonių, tai net ir tyliausią maldą ar giesmę prižiūrėtojai girdėjo, daužė į kameros duris raktais ir grasino. Per šv.Petro ir Povilo šventę išvežė mus iš Marijampolės. Po kelių dienų kelionės į nežinią mes, sugrūsti gyvuliniuose vagonuose, pajutome beviltišką bejėgiškumą. Graudžiai mūsų giedama "Marija, Marija" suteikdavo kibirkštėlę vilties ir stiprybės, nors įkyriai mus persekioję azijiečiai tyčiojosi: "Žit budieš, no ... nie zachočeš".

Po pusės metų, kai lageriuose jau buvome galutinai nualinti, atvežė moterų. Nebuvo atskiro lagerio, tai apgyvendino jas vyrų lagerio barakuose ir pradžioje neatitvėrė jų tvora. Dalis tų merginų ir moterų buvo iš Lietuvos. Maistą dalijo bendroje virtuvėje vyrų lagerio pusėje, tad neretai susitikdavome su jomis. Per pirmą susitikimą mane persmelkė šiurpas. Moterų brigada ėmė "pietus", vos sugrįžusi iš darbo, kur ištisą pamainą krovė anglį. Moteris dengė prakaito ir anglių dulkių mišinio sluoksnis. Baltavo tik dantys ir akys . Dieve, ar galima žiauriau paniekinti moterį?! Ar tam Visagalis ją sutvėrė?

Nuo tos virtuvės tos vargšės alkanos, paniekintos moterys slinko labai lėtai. Dar lėčiau ėjo viena iš paskos visoms. Priėjau prie jos, nes pastebėjau ją esant nėščią. Nejučia pradėjau garsiai melstis: "Sveika Marija, malonės pilnoji..." Išgirdusi mano maldą, lietuvaitė įsikibo manęs. Iš mažumės man buvo įdiegta, kad vyro pareiga padėti moteriai, ginti ją. Deja, tada aš nieko negalėjau šiai moteriai padėti. Raminau, kaip mokėjau. Pasirodo, ši moteris buvo rezistencijos dalyvė, o jos sužadėtinis su ginklu kovojo už Lietuvos laisvę. Jie dar buvo nespėję susituokti. Čia lageryje ją kankino žiauri kriminalistė brigadininkė - "blatnoji". Po poros savaičių mano gyvenimo "juosta" nutrūko - nuo bado ir organizmo išsekimo praradau sąmonę. Vėliau susitikau tą jauną moterį ir išgirdau šiurpią istoriją. Pasirodo, kriminalistė brigadininkė jos kūdikį pasmaugė. Moteris verkdama pasakojo: "Nuėjau į virtuvę, o sugrįžusi į baraką, radau sūnelį negyvą". Čia, lageryje, galiojo savi įstatymai, tikriau sakant, nebuvo paisoma jokių įstatymų: didžiausias nusikaltimas žmonijai - nekalto kūdikio nužudymas - liko be bausmės, o jo motiną vėl kankino, iš jos tyčiojosi.

Moterys, būkite palaimintos! Tegu nė viena moteris niekada nepatiria tokio paniekinimo, kokį išgyveno moteris bolševikiniame pragare, sovietų vergijoje.

Vytautas RĖKUS
Varšuva

"Skautų aidas" 9(126)nr., 1934m.

Algirdo KAIRIO reprodukcija

Garbė Motinai, užauginusiai taurų Lietuvos sūnų

Mano brolis Antanas Marozas, Kazimiero, gimė 1903 m. Panevėžio apskr. Ramygalos valsč. Aukštadvario km. Tėvelis buvo išvykęs į JAV. Užsidirbęs pinigų, grįžo į Lietuvą ir apie 1907 m. nusipirko apie 28 ha žemės Panevėžio apskr. Naujamiesčio valsč. Vilkelių km. Šeimoje augo 7 vaikai - 3 broliai ir 4 sesės. 1919 m. mirė tėvelis. Mamytė liko su 7 mažamečiais vaikais. 1920 m. mirė jaunesnysis brolis, o 1928 m. vidurinis brolis, grįžęs iš kariuomenės, išvažiavo į Kanadą, kur sukūrė šeimą ir gyvena iki šių dienų. 1935 m. liepos mėn. 14 d. mirė mamytė. Liko vyriausias brolis Antanas ir 4 sesės.

Antanas tarnavo kariuomenėje Marijampolėje, husarų pulke. Grįžęs iš kariuomenės, jis įstojo į Upytės šaulių būrį. Upytės labai veiklaus 23-io šaulių būrio vadu buvo iki pat rusų okupacijos. 1940 m. rugpjūčio mėn., per Žolinę,gavau paskaityti knygutę "Tikrasis bolševizmo veidas" (autoriaus nebeprisimenu).

Rugpjūčio mėn. 24 d. apie 12 val. atvažiavo brolio suimti. Brolis tuo metu dirbo lauke. Areštui vadovavo Panevėžio saugumo viršininkas /buvo apsirengęs civiliais rūbais/. Per kratą paimtos nuotraukos. Daugiau nieko nerado. Panevėžio kalėjime Antanas Marozas buvo tik apie savaitę. Po to išvežtas į Kauno kalėjimą.

1941 m. gegužės mėn. pradžioje buvo leista pasimatyti. Brolis Antanas atrodė siaubingai - gyvas lavonas... Prie jo buvęs prižiūrėtojas atsakyti į klausimus neleido. Vokiečių okupacijos metais iš vieno kauniečio laiško sužinojome, kad 1941 m. rudenį mūsų brolis Antanas Marozas nukankintas Sibire. Mums buvo pareikšta užuojauta: "Garbė Motinai, užauginusiai tokį taurų Lietuvos sūnų". Vėl rusų okupacinei kariuomenei grįžtant, traukėmės iš tėviškės. Tada tas laiškutis dingo.

Antano Marozo sesuo
M.BUDVYTIENĖ

Panevėžys

Po to, kai rašėme

Dar kartą apie Kazanų šeimą

"Tremtinio" 7(88) nr. perskaičiau Rimgaudo Strazdo straipsnelį apie Zarasuose gyvenusią Kazanų šeimą. Tiesa, tos šeimos tėvas buvo karininkas, kapitonas, aš su juo buvau fronte, kartu su vokiečiais mes triuškinome bolševikus. Apie jo sūnaus žūtį, suimant M. Melnikaitę ir sunaikinant raudonųjų grupę, mes sužinojome būdami fronte.

Bolševikų, deja, mes nesutriuškinome, patekome į jų nelaisvę, į žiaurius lagerius, į kančias ir vargą. Su kapitonu Kazanu teko išsiskirti Gardino lageryje. 1945 m. spalio mėn. į lagerio zoną priėjo kareivių su šunimis, varinėjo kapitoną po lagerio zoną ir reikalavo pasakyti, kur dingo iš sudaužytos mašinos apmušalai. Tai buvo provokacinis reikalavimas - į tokius reikalavimus niekas negalėjo atsakyti. Tada buvo įsakyta išeiti į lagerio zoną su turimais daiktais, išsirengti nuogai, nors oras buvo šaltas, vėjuotas. Mes su kapitonu Kazanu nuogi stovėjome šalia vienas kito priešais kareivius. Kiekvienam mūsų reikėjo išsižioti, liežuvį pakelti, nuleisti, išskėsti į šonus rankas, atsukti užpakalį, pasilenkti, abiem rankom plėšti sėdynės raumenis į šonus ir pūsti orą, bet pro burną ir nosį oro neišleisti...

Po kratos sargybos lydimi ėjome į Gardino stotį. Ten vagonai mums buvo jau paruošti. Vagonuose buvo lietuvių, latvių ir estų. Nuvežė mus į Komijos respubliką. Aš patekau į Uchtos lagerius. Ten kapitono Kazano nebesusitikau. R. Strazdas rašo, kad kapitonas Kazanas Vorkutoje organizavo sukilimą. Tikriausiai Kazanas pro Uchtą buvo pravežtas į Vorkutą. Norėčiau žinoti, ar nežuvo kap. Kazanas Vorkutos sukilime, o gal yra sugrįžęs į Lietuvą, gal dar gyvas? Labai prašau žinančius parašyti apie kap. Kazano likimą.

Jonas VILIMAVIČIUS

Iš Kristinos Budriūtės-Bernotienės atminties

Našlaitėlė

Skaidrus vandenėlis, -
Mano veidrodėlis,
Eglės šakelės
Mano tos šukelės.
O tas patalėlis -
Miško samanėlės.
Mano naktelės šaltos
Ir dienelės sunkios.

Mylima mamyte,
Mylimas tėveli,
Kada jūs priimsit
Mane našlaitėlę -
Smėlio kalnužėlin
Mane vargdienėlę,
Savo dukružėlę -
Baltą lelijėlę.

Nida

Prenumeruokime "Tremtinį"

"Lietuvos spaudos" kioskuose šio leidinio nebus. Prenumerata - tai garantas, kad "Tremtinys" pasieks Jūsų namus.

Iki gegužės 30 d. paštas priima prenumeratą 3 mėnesiams.

Be pašto paslaugų, 1 egz. kaina 11 tal., trims mėn. - 66 tal.

Už pašto paslaugas prenumeratorius moka pagal pašto tarifus.

"Tremtinio" indeksas 67388.

Atviras laiškas Lietuvos Prezidentui A.Brazauskui

Teigiamai vertinu Prezidento rodomą susirūpinimą Lietuvos žmonių ramiu ir saugiu gyvenimu. Norėčiau tikėti, kad sunki, tragiška Šiaulių miesto kriminogeninė padėtis, Prezidentui sutelkus dėmesį, tikrai pagerės. Bet šiandien Lietuvoje ne tik tai yra svarbiausia. Ypač teigiamai vertinu Prezidento viešai pasakytus žodžius, kad jis, tapes Prezidentu, tikrai dirbs ne kaip LDDP interesų gynėjas, o kaip tautos vienybės, valstybės stiprinimo garantas.

Todėl kviečiu poną Prezidentą viešai pasmerkti LDDP ir savo kenkėjišką veiklą, priešinantis savo laiku siūlomoms geroms G.Vagnoriaus reformoms ir atleidimui iš pareigų Lietuvos banko valdytojo bei energetikos ministro. Manau, nereikia aiškinti, kad jei anksčiau būtų pašalinti tie pagrindiniai Lietuvos ekonomikos kenkėjai, Lietuva būtų kur kas mažiau nuostolių patyrusi.

Prie LDDP kenkėjiško darbo reikėtų priskirti ir kolūkių turto išgrobstymą, kurį padarė kolūkių vadovai LDDP nariai ir jų remėjai.

Kartu norėčiau atkreipti Prezidento dėmesį į tai, kaip įtartinai pataikūniškai Seimo nariai socialdemokratai inirtingai gynė ir užtarė tas dvi Lietuvos valstybės kenkėjų asmenybes. Seimo narys Andriukaitis iki paskutinių dienų teisino, užtarinėjo Baldišių ir Ašmonto veiklą, siūlydamas Seimui Ašmontą net į premjerus. Tikiu, kad LDDP ir socialdemokratų kenkėjiškos veiklos demaskavimas bus ne mažesnis įnašas, kaip Šiaulių kriminogeninės padėties pagerinimas.

Jei į šiuos mano pageidavimus Prezidentas Brazauskas teigiamai atsilieps ir juos įvykdys, aš patikėsiu, kad Lietuvos Prezidentas tikrai dirba ne LDDP-LKP interesų naudai, o Lietuvos Nepriklausomos valstybės ir tautos labui.

Antanas BIELINIS

Ar ištesės savo pažadus Brazauskas?

Prieš prezidento rinkimus daug vilčių Lietuvos žmonės dėjo į "savą, artimą" žmogų - gal jis jų varganą gyvenimą geriau supras... Gabus, energingas Amerikoje gyvenantis Lietuvos diplomatas buvo atmestas kaip nieko neišmanantis apie Lietuvos reikalus žmogus. O Brazauskas per rinkimų kampaniją labai gražiai kalbėjo, nemažai žadėjo: jis remsis tik kompetentingais valdininkais, ir tada pirmiausia pagerės paprastų žmonių gyvenimas.

Praėjo pusmetis ir išryškėjo, kaip ylos iš maišo ėmė lįsti skirtumai tarp pažadų ir darbų.

Su išbandytu šūkiu "Visa valdžia sovietams!" LDDP perėmė visą vadovavimą, pasitelkė savus, ištikimus seniems idealams žmones. O apie jų kompetenciją net neužsimenama. Svarbu, kad jie būtų ištikimi ir paklusniai vykdytų partijos nurodymus.

Nesustabdomai kylant kainoms, katastrofiškam tapus visų gyventojų pragyvenimo lygiui ir nematant jokios vilties, daugelis už Brazauską balsavusių žmonių pradėjo suprasti skaudžiai suklydę.

Jau ir šiandien aišku, kad Brazauskas, neturėdamas autoriteto Vakaruose, reikiamos paramos iš ten negaus, o nuolaidžiavimai, meilikavimai Rytams, patiems iš kitų prašantiems išmaldos, jokios naudos Lietuvai neduos.

Tad ar ilgai dar mes - pensininkai, invalidai ir mažai uždirbantys žmonės veršime diržus ir leisimės apgaudinėjami? Manau, netoli tas laikas, kai Lietuvos žmonių kantrybė truks ir jie pareikalaus vėl naujų rinkimų.

Antanas BIELINIS

Į Varėną...

Tokį įsakymą gavo Vilniaus Žvėryno bažnyčios klebonas Algimantas Keina. Atseit klebonas "nusikalto" katalikų Bažnyčiai ir už bausmę ištremiamas į Varėną.

Ar iš tikrųjų kun. A.Keina nusikalto katalikų Bažnyčiai?

Visi tariami "nusikaltimai" apima tris laikotarpius: sovietų okupacijos laiką, karštąsias 1991 m. Sausio dienas ir laikotarpį po 1991 m. kovo 11-osios dienos iki dabar.

Kun. A.Keina daugiau kaip 30 metų dirba pastoracinį darbą ir nė vieno Bažnyčios vadovybės įspėjimo nėra gavęs. Ilgus metus klebonavo Valkininkuose. Dvejus su puse metų triūsė Vilniuje. Būdamas tvirtų įsitikinimų, mylintis savo kraštą, vyskupo J.Steponavičiaus skatinamas, sunkiausiais okupacijos metais A.Keina visada buvo su savo tauta ir troško jos laisvės. Kartu su kun. A.Svarinsku ir S.Tamkevičiumi jis prisidėjo prie Katalikų Bažnyčios kronikos leidimo ir jos platinimo, tapo Katalikų teisių gynimo komiteto nariu.

Ką šis komitetas nuveikė, sužinome ir iš KGB knygos "Lietuvių nacionalistų kenkėjiška veikla ir kova su ja".

Šio komiteto nariai 1978 m. lapkričio 13 d. Maskvos užsienio žurnalistų konferencijoje pirmą kartą viešai pranešė apie Katalikų teisių gynimo komiteto sukūrimą Lietuvoje, apie tikinčiųjų teisių pažeidimus, perdavė į Vakarus savo programinius dokumentus, kvietė glaudžiau bendradarbiauti panašius komitetus ir kartu kovoti už tikinčiųjų teises Sovietų sąjungoje.

Šio komiteto dokumentai buvo išplatinti didžiausių Vakarų informacijos agentūrų su plačiais antitarybiniais komentarais. Plačiausiai komentuotas kun. A.Svarinsko teiginys apie jėga įvykdytą Lietuvos prijungimą prie SSRS. Komitetas kreipėsi į Popiežių, JAV prezidentą ir užsienio visuomeninių organizacijų vadovus, prašydami pradėti kampaniją dėl tarptautinės konvencijos pasirašymo,ginant tikinčiųjų teises Lietuvoje ir SSRS.

Vėliau buvo renkami parašai dėl valdžios įsakymo "Dėl religinių bendruomenių" atšaukimo, kaip antikonstitucinio ir prieštaraujančio SSRS tarptautiniams įsipareigojimams. Pasirašė 400 kunigų iš 720, kiti nerizikavo.

Katalikų teisių gynimo komiteto nariai iki 1983 m. buvo pagrindiniai antitarybinės veiklos organizatoriai - ir kunigų, ir šiaip Lietuvos gyventojų. Šis komitetas suvaidino labai svarbų vaidmenį Lietuvos gyvenime ir darė spaudimą okupacinei valdžiai ir užsieniui. Už tokią veiklą grėsė kalėjimas ir Sibiras.

Antras "nusikaltimų" laikotarpis prasidėjo 1991 m. Sausio įvykiais, kai reikėjo žodžiu ir malda stiprinti tautos dvasią, kalbėti mitinguose ir aukoti šv. Mišias prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų ir televizijos bokšto. Kunigas A.Keina drąsiai gynė Bažnyčios ir tautos laisvę. Ir vėliau, kai krito pasienio aukos, vyko rugpjūčio pučas, kai kilo grėsmė Lietuvos Nepriklausomybei, kunigui vėl reikėjo būti kartu su savo žmonėmis ir jiems padėti.

Trečioji "nusikaltimų" grandis - tai Seimo ir Prezidento rinkimai.

Rinkimų laimėti nepavyko. Dešiniosios jėgos pralaimėjo, delsiamas Rusijos kariuomenės išvedimas, pogrindyje veikia komunistų partija, ekonomika pasiekusi katastrofišką lygį, žmonės netikri dėl savo ateities.

Lietuvos patriotai, visą gyvenimą kovoję už Bažnyčios ir Tautos laisvę, negali stovėti nuošalyje, būti tik stebėtojai. Kunigas turi eiti į žmones, patarti jiems, kartu spręsti Tautos likimą.

Lietuvos meilė ir noras padėti jos žmonėms Bažnyčios negali būti reglamentuojamas, juo labiau baudžiamas. Reikalavimas nesikišti į politiką - tai irgi politika.

Mes esame pasipiktinę Bažnyčios vadovo Jo ekscelencijos arkivyskupo J.A.Bačkio elgesiu ir protestuojame prieš gėdingą kunigo A.Svarinsko išvarymą iš Arkikatedros-bazilikos ir prieš kunigo A.Keinos "nuobaudą" - trėmimą į Varėną.

Stasys ŽUKAS
Vilniaus bendrijos tarybos pirmininkas

TAI IRGI POLITIKA!

Sąjūdis ant slenksčio

"Mūsų nelaimė ta, kad mes neturėjome tvirtos politinės organizacijos ir leidom mūsų politiniams priešininkams veikti mūsų vardu, ir tai jie darė, kad tik Lietuvoje būtų blogiau", - kalbėjo buvęs Vyriausybės vadovas Gediminas Vagnorius Kauno miesto Sąjūdžio rinkimų konferencijoje, įvykusioje balandžio 24 d. Tokia Sąjūdžio priešininkų veikla toli siekiama: pratinti žmones prie minties, kad nepriklausomybė ir pradėtos reformos sunkina žmonių gyvenimą, kad kol viso šito nebuvo, - gyvenome geriau. Nuo čia tik vienas žingsnelis iki viešo pareiškimo, kad be Rytų kaimyno paramos ir globos neišgyvensim ir kad jau laikas susiprasti... Ekspremjero nuomone, jau dabar randasi aiškintojų apie nepriklausomybės... žalą, mat ji užprogramavo ekonominį nuosmukį, ir netoli tas laikas, kai "žmonės, išvaryti į gatves ir nusprendę, kad be Rusijos ar kito kaimyno mes neišgyvensim", pasakys, kad jau laikas sugrįžti ten, į narvą, į kurį savo noru niekada nelindome. Kalbėtojas teigė, kad klystame, manydami, jog LDDP ar senieji buvusieji vadovai "turi kokių nors įgūdžių valdyti valstybę. Jie neturi tų įgūdžių, kadangi niekuomet nėra valdę valstybės. Lietuvą valdė Maskva, o jie tik perrašinėdavo instrukcijas. Galbūt tai yra viena iš priežasčių, kodėl visa veikla ribojasi tik valdžios paėmimu." Dabartinės valdžios nekompetenciją, G.Vagnoriaus nuomone, rodo sparčiai blogėjantis gyvenimo lygis. "Sunku surasti analogą kur nors, kad per keletą mėnesių taip nusmuktų gyvenimas, kai nėra nei karo, nei blokados. ...Įsivaizduokite, kas nutiktų, jei B.Klintonui atėjus į valdžią, gyvenimo lygis smuktų bent dešimčia procentų, o Lietuvoje nusmuko ne dešimtį procentų, o tris kartus!" Konferencijos svečio nuomone, tai tęsis tol, kol Lietuvos žmonės atsikvošės nuo kairiųjų rinkiminių pažadų, sprogstančių it muilo burbulai, ir suvoks, kas iš tikrųjų vyksta Lietuvoje. Ekspremjeras šitaip atsakė į dažnai girdimą klausimą, ar turėjo kairieji sugrįžti į valdžią: "Mes galim atsakyti tuoj pat - turėjo! Mes turbūt nesitikėjome, kad tai įvyks taip greitai, tačiau, kad buvusieji dar kartą turi ateiti į valdžią, gerai žinojom. Bet mes ir kitką žinom - tai paskutinis kartas, kada Lietuvoje į valdžią ateina buvusieji."

Dar tuomet laikinasis LDDP pirmininkas G.Kirkilas rašė: "Kuo ilgiau mūsų politiniai varžovai nesugebės atviromis akimis pažvelgti į savo pralaimėjimų priežastis, tuo daugiau turime laiko mes apsvarstyti savo veiklą, taktiką kokybiškai naujoje situacijoje: opozicijai perėjus į poziciją" ("Tiesa" Nr.66,1993 04 08). Drožta tiesmukiškai, bet, matyt, taip ir reikia. G.Vagnoriaus nuomone, dar 1989 metais buvo galima iš Sąjūdžio žmonių formuoti stiprią partiją., tačiau "politikai nedaro vakarykščių sprendimų". Mums reikia rimtos klasikinės konservatoriškos partijos", - tęsė kalbėtojas, - prašydamas nepainioti konservatoriškos partijos sąvokos su konservatyvia, turinčia blogą prasmę. Ši partija skatintų ekonomikos plėtotę, kurtų efektyvias socialines struktūras, rengtų žmones valstybiniam darbui."Aš su dideliu nepasitikėjimu žiūriu į bet kokią partiją, bet kartu suprantu, kad tol, kol jos nebus, tvarkos Lietuvoje taip pat nebus. Tol, kol mes neperimsim Lietuvos politinio valdymo, Lietuva ir toliau blaškysis tarp kairiųjų ir dešiniųjų, ... o rezultatai bus tokie, kaip 1990 metais, kada mes lyg ir laimime rinkimus, o atiduodame valdžią kitiems. Nėra buvę, kad kokia nors partija, laimėjusi rinkimus, tikėtųsi įgyvendinti savo programą, pakvietusi į valdžią savo priešininkus.... Daugiau tokių klaidų nei žmonės, nei gyvenimas mums nedovanos." Baigdamas savo kalbą G.Vagnorius pasakė: "Tai nereiškia, kad Sąjūdis turi likti toks, koks yra, o mes neturime turėti stiprios normalios partijos. ... Sąjūdis daugiau, negu partinė struktūra. ... Svarbu įteisinti tą plataus judėjimo Sąjūdį, apimantį įvairias politines organizacijas, įvairias partijas ir žmones."

Kauno sąjūdininkų lyderis, Seimo narys A.Katkus kritiškai analizavo Sąjūdžio veiklą. Jo nuomone, buvo per daug pasitikėta savo jėgomis, per mažai skirta dėmesio socialiniams reikalams, nesugebėta įtvirtinti teisingumo visose srityse ir perimti vykdomosios valdžios, prarasta Sąjūdžio spauda ir poveikis visuomenės nuomonei. Pranešėjo nuomone, "Aukščiausioje Taryboje vyko du iš pirmo žvilgsnio nesuderinami reiškiniai: nepalenkiamas tvirtumas krizinėse situacijose ir neryžtingumas bei neorganizuotumas partinėje veikloje." Taigi Tėvynės atgimimo sąjunga (dėl partijos pavadinimo dar bus diskutuojama) tikrai reikalinga. Kairiesiems laimėjus rinkimus, "prasidėjo beatodairiškas siekimas paimti visų lygių valdžią į savo rankas, atkurti neokomunistinį diktatą, nesigėdijant net bendradarbiavimo su KGB. Viskas pagal trumpąjį VKP/b/ kursą". Tokia politika turi kelti pagrįstą visuomenės susirūpinimą. Buvo užsiminta ir apie šešėlinės vyriausybės sudarymą, kuri kryptingai ruoštųsi būsimiems rinkimams.

Konferencijos svečias kun. Robertas Grigas pasakė: "Visuomenės dalis troško ir trokšta, kad politikai, visuomenininkai savo veikloje remtųsi ne tiek pragmatiniais, naudos interesais, bet moraliniais ir doros interesais. Būtent šie principai formavo landsbergizmo politinę kryptį, tokiu vardu žinomą pasaulyje, ir aš nesigėdiju šio žodžio". Labai pravartu palyginti šios politikos kryptį su dabar į valdžią atėjusių kairiųjų politikos gairėms. Štai anksčiau cituotas G.Kirkilas tame pačiame straipsnyje linki LDDP: "... Privalome nepamesti pagrindinių orientyrų: tiesos, pragmatizmo, sveiko proto. Nors tai ir sunkiausia." Apie "Tiesos" "tiesas", skleidžiamas jau aštuntą dešimtį metų, reikėtų kalbėti atskirai. Belieka prisiminti, kad daugiau negu septyniasdešimt metų Lietuvos nepriklausomybė šiam laikraščiui buvo lyg krislas akyje. Be to, tiesa neatsiejama nuo teisingumo sąvokos. Prieš teisingumo atkūrimą LDDP stoja piestu. Ir vargu ar tiktų sveiku protu grįsti apakėlišką siekimą absoliučios valdžios. Tai greičiau panašu į negebėjimą atsisakyti bolševizmo principų ir neišvengiamą politinę savižudybę. Kunigas R.Grigas pareiškė nesutinkąs su radijo ir televizijos valdybos daugumos balandžio 20 d. sprendimu neskirti Seimo opozicijai ekraninio laiko atskirai nekontroliuojamai laidai. Valdybos daugumai esą neaišku, kuriai opozicijai skirtinas laikas: socialdemokratų ar Santaros? Atmesti kitų politinių grupių, pavyzdžiui, Laisvės Lygos reikalavimai, taigi, jei neduoti, tai neduoti niekam. Trečias motyvas: "... Kitų politinių jėgų atstovai turi galimybę pasisakyti reguliariose skirtingų partijų dialogų, diskusijų laidose. Kalbėdami vieni, be profesionalios žurnalistų globos, opozicionieriai gali pastūmėti Lietuvą į pilietinį karą." Kunigas mano, kad "galimybė nevaržomai išsakyti savo nuomonę bet kurioms tarptautinėms normoms ir Konstitucijai neprieštaraujančia forma yra esminė žmogaus ir piliečio teisė".

Steigiamoji Tėvynės Atgimimo sąjungos konferencija įvyks gegužės 1 d.

Edmundas SIMANAITIS

Lietuvos politinių kalinių sąjungos III suvažiavimo PAREIŠKIMAS

Išryškėjus pastangoms atkurti prosovietinę santvarką, kai nuolatos pažeidinėjama Lietuvos Respublikos Konstitucija ir bandoma įtvirtinti absoliučią vienos partijos valdžią, kai sustabdytas žemės grąžinimas savininkams ir siekiama atgaivinti ir išlaikyti kolūkinę žmogaus priklausomybę kaime, ypač svarbus yra organizuotas piliečių veikimas, telkiantis bendraminčių pastangas.

Atsiradus realiai grėsmei Lietuvos Nepriklausomybei ir demokratijai, Lietuvos politinių kalinių sąjungos III suvažiavimas mano, kad būsimoji Tėvynės Atgimimo Sąjunga padės spręsti valstybės ir demokratijos gynimo ir stiprinimo klausimus, todėl remia jos steigimą. Lietuvos politinių kalinių sąjungos skyriai galėtų būti Tėvynės Atgimimo Sąjungos kolektyviniai rėmėjai.

Lietuvos politinių kalinių sąjungos III suvažiavimas pritaria Tėvynės Santaros idėjai ir kviečia politines partijas - Lietuvos krikščionių demokratų partiją, Lietuvos demokratų partiją, Lietuvos tautininkų sąjungą, Lietuvos Nepriklausomybės partiją, steigiamą Tėvynės Atgimimo Sąjungą bei kitas patriotinės pakraipos politines ir visuomenines organizacijas tarpusavyje derinti veiksmus, vienytis sutartin am darbui.

Lietuvos politinių kalinių sąjungos III suvažiavimas kviečia savo sąjungos narius jungtis į dešiniąsias politines partijas pagal savo įsitikinimus ir pažiūras.

Visus kviečiame stoti į Lietuvos Nepriklausomybės ir demokratijos sargybą, į talką Tėvynei.

Lietuvos politinių kalinių sąjungos pirmininkas
Antanas STASIŠKIS

Vilnius, 1993 m. balandžio 25 d.

Kas tas Užsispyrėlis?

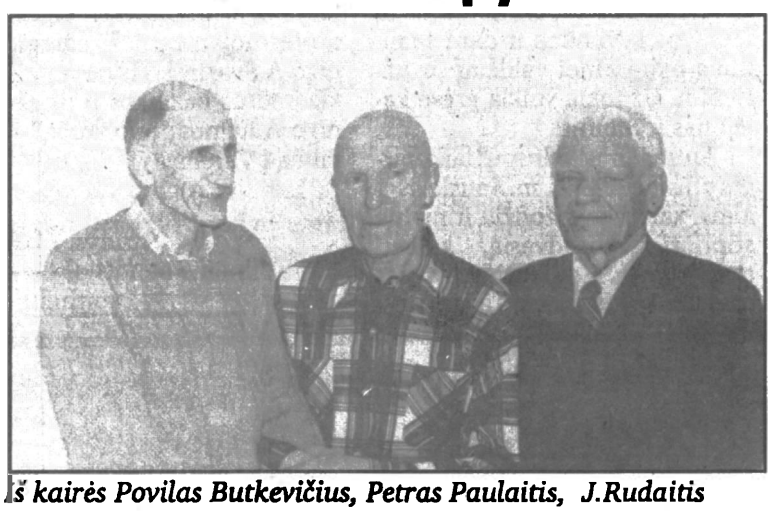

Iš kairės Povilas Butkevičius, Petras Paulaitis, J.Rudaitis

1986 m. savo vadovėlyje "Lietuvių nacionalistų kenkėjiška veikla ir kova su ja", skirtame čekistų apmokymui, generolas majoras G.Vaigauskas taip rašė apie Kauno III ligoninės gydytoją humanistą, Pasaulio Teisuolį POVILĄ BUTKEVIČIŲ (1923 05 26-1985 04 04), jų įvardytą UŽSISPYRĖLIU:

"Lietuvos KGB niekada nepaliko be operatyvinio dėmesio buvusių aktyvių nacionalistinio pogrindžio dalyvių, o ypač tų, kurie pasiliko priešiškų pažiūrų, nes buvo galima tikėtis, kad jie atnaujins savo priešišką veiklą. Pavyzdžiui, dar 1945 m. už veiklą pogrindinėje organizacijoje LIT (Lietuvos Išlaisvinimo Taryba) 10 čiai metų buvo nuteistas Užsispyrėlis. Būdamas lageriuose, Užsispyrėlis propagavo nacionalistines idėjas tarp lageininkų. Ir grįžęs iš lagerio nenutraukė savo veiklos, o perspėjamosios priemonės (su agentų pagalba) rezultatų nedavė. Dar daugiau - pradėjome gauti duomenis, kad Užsispyrėlis pradėjo kontaktus su buv. lageininkais, antitarybiškai nusiteikusiais kunigais, vienuolėmis, esančiais KGB akiratyje ir susijusiais su Katalikų Bažnyčios kronikos leidimu ir platinimu. Užsispyrėlis ne kartą aptarinėjo su jais straipsnius, kurie turėjo būti įtraukti į šį leidinį, svarstė tolesnių antitarybinių veiksmų metodus ir formas. Konkrečiai rekomenduodavo organizuoti veiklą, formuojant grupes po 2-3 asmenis, kad, vieniems įkliuvus, toliau veiktų kiti. Užsispyrėlis pabandė veikti per turistinius ir kraštotyrinius būrelius. Jo iniciatyva buvo surengti tokių būrelių susirinkimai, kuriuose Užsispyrėlis ir kai kurie jo bendraminčiai savo pasisakymuose dviprasmiškai dėstė nacionalistines koncepcijas. Šiuos susirinkimus organizuoti padėjo Užsispyrėlio žmona - pedagogė ir duktė - Kauno medicinos instituto studentė. Surinktos medžiagos pagrindu buvo nutarta kelti Užsispyrėliui bylą, siekiant nutraukti jo veiklą. Užsispyrėlio bute (1977 m. J.V.) padarytos kratos metu buvo konfiskuota "Einamųjų įvykių kronika" (Nr.40), Katalikų Bažnyčios kronika (Nr.25), jo rankraščiai, iš kuriu 3 buvo publikuoti "Aušroje", rašomoji mašinėlė, 20 panaudotų kalkių ir kt. Tuo pat metu buvo padarytos kratos pas artimiausius Užsispyrėlio bendražygius, pas kuriuos taip pat rasta antitarybinio ir kenksmingo turinio dokumentų. Šios bylos eigoje buvo atliktos kelios profilaktinės priemonės.

Įvykdytos priemonės prieš Užsispyrėlį ir anksčiau minėtą Gajaną (t.p. areštuotas) leido sumažinti nacionalistų aktyvumą, sukėlė nepasitikėjimą ir abejones."

Beje, čia generolas pasiskubino daryti išvadas: P.Butkevičius antrukart nebuvo suimtas. Jo laukė kita bausmė, ji buvo įvykdyta 1985 m. Kauniečių būgštavimai dėl Gerojo Žmogaus gyvybės iškilo dar 1983 m. rudenį, kai spaudoje pasirodė pikti atvirai grasinantys straipsniai. Tuo metu visa Lietuva buvo sukrėsta trijų kunigų nužudymo po panašių užsipuolimų spaudoje.

Povilas Butkevičius žuvo prie namų, eidamas šaligatviu, susidūrus dviem automobiliams. Nors kaltininkai buvo išaiškinti, tačiau teismas neįvyko. Betgi Didžiojo Ketvirtadienio auka nebuvo beprasmė. Atgimusi tauta susivienijo Sąjūdžio gretose ir po penkerių metų iškovojo Nepriklausomybę.

Jos ištakose grūmėsi ne vienas velionio Povilo Butkevičiaus mokinys ir bent penki mūsų parlamentarai - Kovo 11-osios Akto Signatarai - šiandien didžiuojasi savo MOKYTOJU!

Jonas VENCKEVIČIUS

ŽIAURIŲ TRADICIJŲ TĘSĖJAI

Sakoma, kad be paliovos kartojamas melas virsta tiesa. Deja. Niekas ir niekada nepajėgs įtikinti, kad okupantų kolaborantai ir KGB tarnai nėra nusikaltę Lietuvai. Net Prezidentas, tvirtindamas, kad LDDP yra nauja partija, neturinti nieko bendra su buvusia TSKP, mums atrodo toli nuo tiesos. Juk matome ir girdime toje partijoje "vakarykščius", švelniai tariant, mūsų likimo koordinatorius. Žinoma, jie neturi tokių užmojų, kaip didysis "laimės" kalvis NKVD komisaras A.Guzevičius, užsimojęs ištremti 70-90 proc. lietuvių tautybės gyventojų, kaip garsusis A.Sniečkus, patvirtinęs pirmąjį Lietuvos genocido planą ir taip gausiai apdovanojęs mus "kelialapiais" į pražūtį. Dabartiniai, išugdyti iš "priešakinio vakarykščių" kovinio jaunimo, gerokai kuklesni. Jie uolūs savo pirmtakų garbės sargai.

Nesuprasdami savo bausmės priežasties, ištremtieji ir nuteistieji ėmė karui pasibaigus ir kiek vėliau rašyti pareiškimus SSSR vadovybei. Tie pareiškimai iš Maskvos keliavo į LTSR MT, o iš ten į rajonų vykdomuosius komitetus. Ministrų Tarybos raštuose buvo prašoma pranešti, kiek ir kokį turtą valdė ištremtasis: gal jis turėjo arkliu kinkytą grėblį ar kertamąją. O gal samdė piemenų? Gal berną?

Iki 1957 m. atsakymai buvo trumpi ir daugiausia rusų kalba - "kulak!" Pavyzdžiui, rašė pareiškimą Petras Sadauskas, turėjęs 23 ha, ištremtas 1949 m., iš Kusų km. Rašė Jonas Sprogis, 1945 m. tarnavęs sovietinėje kariuomenėje. Jo šešių asmenų šeima turėjo Rušupių km. 22 ha. Ir vėl - "kulak!"

1953 m. gruodžio 14 d. priimtas nutarimas Nr. 952-5 dėl turto grąžinimo neteisėtai ištremtiems. Kaip jis veikė?

1956 m. išimties tvarka išlaisvintas Petras Petrauskas iš Skuodo raj. Daukšių km., turėjęs tik 6 ha. Jo brolis Bronius, turėjęs 15 ha, buvo pasiskolinęs iš žemės ūkio banko 3000 rub. Abu buvo ištremti. Kol jie buvo tremtyje (iki 1956 m.) bankas už Broniaus skolą pardavė Petro pastatus, o gyvulius paėmė į kolūkį. Gavęs teisę grįžti į Lietuvą, Petras Petrauskas kreipėsi į Skuodo raj. Vykdomąjį komitetą, kad jam grąžintų trobesius ir gyvulius. Minėtos įstaigos pirmininko pavaduotojas K.Baltaduonis atsakė:"...Pranešame, kad turto jums grąžinti neturime galimybių. Namas Žemės ūkio banko parduotas, o kitką patys realizavote arba buvote pasiėmę su savimi". Įdomu, ar yra kas regėjęs tremtinį, besivežantį karvę, avį ar kiaulę...

Dar didesni darbai valdančiąją partiją užgriuvo 1957 m., kai žmonės masiškai pradėti leisti iš lagerių ir tremties. Pasirodo, Maskvoje pūtė laisvesni vėjai negu LTSR. Lietuvoje buvo ieškoma įvairiausių pretekstų šių žmonių neįsileisti. Kitos sovietinės respublikos nieko panašaus nedarė, net priglaudė genamus nuo savo tėvynės slenksčio lietuvius. Tada daug politinių kalinių ir tremtinių apsigyveno Latvijoje, Estijoje, Karaliaučiaus srityje, Baltarusijoje.

Na, o Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas sudarė komisiją nagrinėti byloms asmenų, esančių specnutrėmime.

Dar labiau pastorėjo slaptosios tramtinių bylos. Nebeužteko rajono atsakymo. Rajono vykd. komitetas siuntė gautus iš specialios komisijos užklausimus į apylinkę. Apylinkės pirmininkas kvietėsi tris liudininkus, kurie turėjo prisiminti buvusį kaimyną ir parašyti, dėl ko jis buvo ištremtas.

Iš Juknaičių km. Kretingos apskr. 1948 m. ištremtas Antanas Bernius su žmona ir keturiais vaikais, turėjęs 27 ha žemės. Valdininkai sąžiningai apklausinėjo liudininkus, nors Antanas Bernius po metų tremtyje mirė, o žmona 1954 m. ir sugrįžti jau nebegalėjo.

1957 m. liudininkas Nikolajus Žakaris rašo kiek karvių, avių turėjo kaimynas, kad jis buvo doras, sąžiningas žmogus, turėjęs tik 10 ha žemės. Skirstantis į viensėdžius, pasiėmęs blogą žemę, už tai ir gavęs 27 ha. Antras liudininkas Domininkas Vaitkus rašo tokią pat istoriją. O Kazys Kadagis iš Apuolės km. dar papildo, kad vaikai buvo muzikantai, taikūs ir teisingi. Nei vienas liudininkas nežino, už ką jie ištremti.

Našlė Ona Litvinienė 1948 m., ištremta iš Lenkimų km., turėjo 24 ha žemės. Penkių asmenų šeima. Liudininkas Juozas Mikšta rašo, kad našlė gyveno vargingai, griūvančiuose trobesiuose. Neaišku, už ką išvežta. Taip pat liudija ir Kostas Sakalauskas, ir Monika Zabonienė iš to paties kaimo.

Čia tik mažas trupinėlis to, kuo užsiiminėjo valdančiosios partijos valdininkai. Ne, ne tie, kurių lyderiai pasirašinėjo po tremtinių sąrašais, o tie, kurie tęsė pirmtakų pradėtus darbus. Taip ir gyveno iki atgimimo vėjo politiniai kaliniai ir tremtiniai - kaip pelė po šluota, o "šaunioji partija" su KGB pagalba ir dabar tebedirba "reikalingus" Lietuvai darbus.

Ona PADVARIETIENĖ

Kur dingo du mokytojai?

Mudu su žmona mokytoja gavome paskyrimą dirbti Čekiškės mokykloje 1944 m. spalio mėn. pabaigoje. Man reikėjo vadovauti pradinei mokyklai ir suorganizuoti progimnaziją. Tačiau mūrinė mokykla buvo užimta rusų kariškių ligoninei. Lapkričio pirmomis dienomis kariškiai išbildėjo arčiau Rytprūsių, ir mokykla buvo laisva.

Dabar pamokos vyko jau ir progimnazijoje. Ne kartą naktimis į klases sugužėdavo visokie stribai ir saugumiečiai. Jie čia pernakvodavo, gerokai priteršdavo ir išvykdavo medžioti partizanų. Kiek pavėlavę atvyko du mokytojai - geografijos ir gamtos mokytojas Stasys Stankevičius, kilęs iš Vilkijos, ir Pranas Damušis, istorijos, fizikos dėstytojas, kilęs iš Šakių apskr., nuo Kidulių. Damušis vėliau pasisakė, kad buvęs Lietuvos karininkas ir iš tarybinės armijos pasišalinęs. S.Stankevičius buvo energingas, gyvo atviro būdo, daug kalbas. Damušis kiek lėtesnis, bet griežtas ir valingas.

Pamokų tvarkaraštyje abu prašė laisvą padaryti tą pačią dieną, būtent šeštadienį. Taigi tą dieną abu iš miestelio dingdavo. Juodu išvykdavo ir kitomis dienomis, vos pasibaigus pamokoms. Kai arčiau susipažinome, abu pasisakė, kad palaiko ryšius su partizanais, daugiausia platindami atsišaukimus.

Ir man du kartus Stankevičius padėjo susitikti su partizanų ryšininke. Pavardės, žinoma, nesakė. Pasisveikinimo slaptažodis: "Ar nereikia Jums maldaknygės?" Aš atsakau: "Jei turite "Aukso altorių", tai aš paimsiu" - "Aukso altorių" turiu." Sutartu laiku ta mergina ir atvyko. Atnešė nemažą paketą atsišaukimų. Prašė dalį paslėpti, o kitą per gerai pažįstamus išplatinti. Aš taip ir padariau. Vėliau juos atsiėmė. Jei ji yra likusi gyva, gal parašytų man į "Tremtinį".

1945 m. vasaros pradžioje pasklido gandas, kad Burbinės miške laikosi kažkokie nežinomi kariškiai ir civiliai. Jie iš ūkininkų skolinosi arklius, prašė maisto. Ėjo gandai, kad tai esą atsiskyrę nuo tarybinės armijos daliniai. Burbinės ir Šauklinės miškas ne taip toli nuo Čekiškės. Mokytojas Stankevičius norėjo su jais užmegsti ryšius, bet aš sudraudžiau, nes pagalvojau, kad gal tai apsimetėliai saugumiečiai. Ir iš tikrųjų ten buvo žiauriai nužudyti apylinkės ūkininkai: Buckai, Ulinskai, Džiugiai (vyras ir žmona), Liaudanskas. Matyt, norėta pasirodyti aukštesnei valdžiai, kad jie sėkmingai kovoja su "banditais".

Jau pavasarį šiuos du mokytojus saugumiečiai pradėjo sekti. Juodu dažniausiai savo namuose nenakvodavo. Keletą naktų nakvojo mokykloje. Kai tik mokslo metai pasibaigė, juodu iš Čekiškės skubiai išvyko. Buvo kalbama, kad Stankevičių saugumas susekė Kaune ir jis čia žuvo. Apie Damušį nieko aiškaus nežinoma. Kas turi tikslesnių žinių apie juos, gal malonėtų parašyti į "Tremtinį."

Juozas KLIMAITIS

Lietuviai Kedrovoje

Po ilgos kankinančios kelionės gyvuliniuose vagonuose mus išlaipino Krasnojarsko krašte, Kamarčagos stotyje. Po kelių dienų perlytus, sužvarbusius skirstė į miško pramonės ūkius, vienus - į Ungutą, kitus - į Partizansko raj. Mes patekome į Mansko raj. Badžeisko miško pramonės ūkį. Traktoriai "staliniečiai" vikšrinėmis priekabomis, grimzdami purve, išvežiojo šeimas į atskirus barakus Nr.10, Nr.16. Toliausiai taigoje stovėjo vienišas, be lubų, be langų, be stogo barakas Nr.1. Netoli jo ir buvo kuriama Kedrovo gyvenvietė. Visus sunkiausius miško ruošos darbus atliko lietuviai. Rusai viršininkai buvo patenkinti mūsų sąžiningu darbu. Rankomis nukasėme kalnų pašlaites, užpylėme pelkes, paruošėme siaurajam geležinkeliui sankasą, kirtome mišką, rankomis tampėme rąstus, krovėme į vagonus, statėme Kedrovą. Atsiradus šiokiai tokiai technikai, lietuviai pasirodė kaip ypatingai gabūs žmonės. Pradėjo mus gerbti, skaitytis su mūsų nuomone. Mūsų autoritetas augo, į Badžeisko miško pramonės ūkį atvykdavo pasisemti patirties.

Taigi nors buvome ir beteisiai, bet padėties šeimininkai. Tiesa, dienos darbas alindavo, bet vakarais taigoje skambėdavo lietuviška daina. O balsingo jaunimo buvo. Gražiai skambėjo Juozo Vitkūno tenoras, Janės Žekonytės ir Vlados Zuozaitės sopranai, darniai pritardavo broliai Antanas ir Algis Smalioriai, Vytautas Pankevičius, broliai Vytautas ir Povilas Papieviai ir daugelis kitų. Subūrėme ir varganą lietuvišką kapelą. Čia grojo Antanas Smalioris - bandonija, broliai Povilas ir Kazimieras Jėčiai - pučiamaisiais, Jėčių tėvukas - mušamaisiais ir Antanas Petrauskas - akordeonu. Čiabuviai ir kitų tautybių žmonės žavėjosi mūsų sutarimu, vieningumu. Kedrovos klubas irgi faktiškai priklausė mums. Rusai čia ateidavo tik į susirinkimus ir pažiūrėti kino seansų. Pasilinksminimų metu valia ir galia buvo mūsų. Rusai tik pakampėse sėdėdavo ir grožėdavosi, matydami, kaip mes šokam ratelį, lietuvišką suktinį... Lietuvių kalbą girdėdavai darbe, poilsiaujant, net ir kontoroje. Įdomu tai, kad nemaža senesnio amžiaus žmonių net ir po 10-11 tremties metų taip ir neišmoko rusiškai kalbėti arba vos vos būtiniausiu atveju tesusikalbėdavo.

Šiek tiek erdviau gyvenusio tremtinio būsto kampe įsirengėme altorių. Rengdavome gegužines, birželines pamaldas. Sekmadieniais gausiai susirinkę melsdavomės, daug giedodavome. Per didesnes šventes iš Unguto pėsčias per kalnus ateidavo kunigas Marijonas Petkevičius. Senyvi žmonės iš džiaugsmo tada braukdavo ašaras, o jaunimas plačiai šypsodavosi. Į šią lietuvišką salelę sueidavo ne tik artimiausių barakų žmonės, bet atvykdavo net ir siauruoju geležinkeliu iš Oriešnos, Pimijos, Široko ir kitų vietų lietuviai, ypač jaunimas. Švęsdavome čia ir vestuves, krikštynas. Mes, kedroviečiai, ir dabar, po daugelio metų susitikę, jaučiamės kaip broliai, seserys.

Ar nereikėtų dabar Lietuvoje pasekti mūsų kedrovietiškos lietuviškos salelės pavyzdžiu? Tada vėl tarptų nuoširdus tautiškumas, meilė Lietuvai, meilė artimui ir vienybė, įveikiant visas gyvenimo negandas.

Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!..

Antanas PETRAUSKAS
Šiauliai

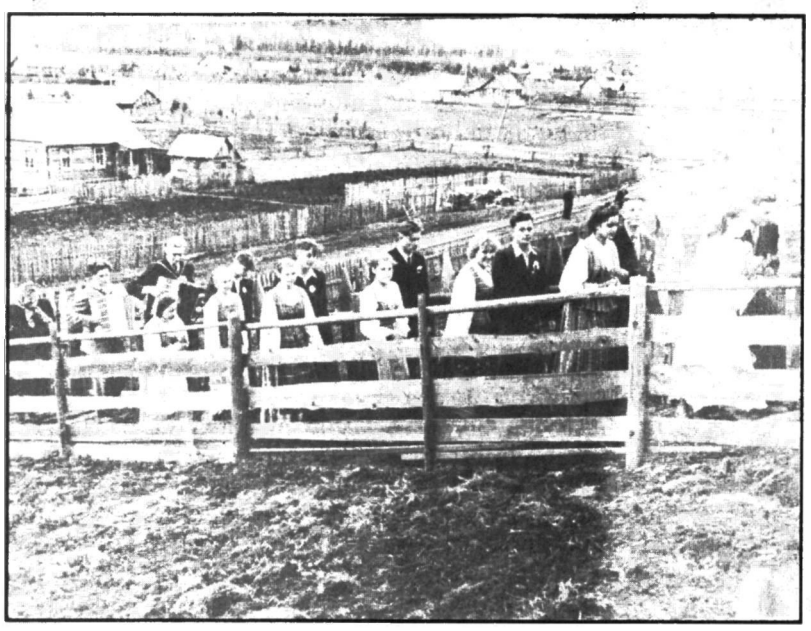

Prano Šmočiuko ir Vandos Žekonytės vestuvių eisena. Kedrova

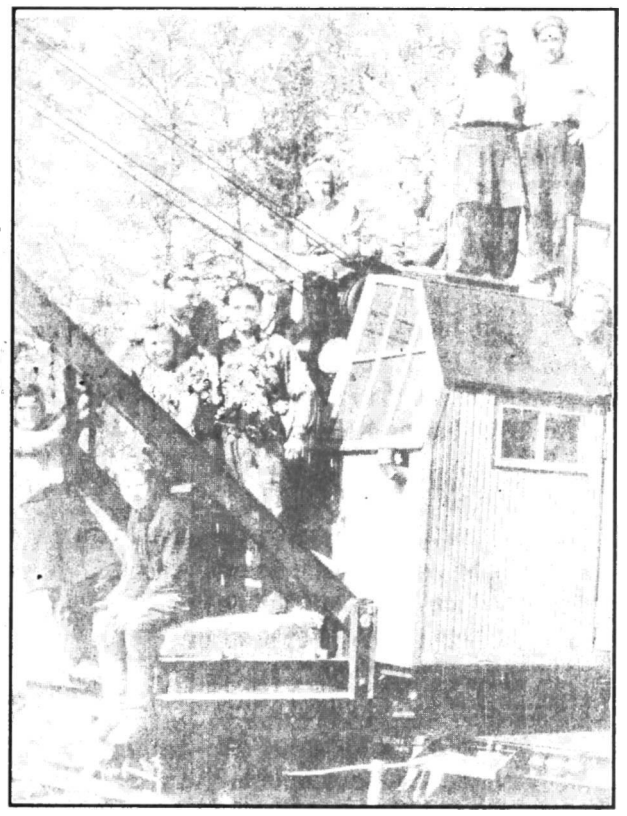

Lietuviai mechanizuoto miško pakrovimo aikštelėje. Iš apačios į viršų: Antanas Smalioris, Emilė Januškaitė, Paulė Aukūnienė, Jonas Zabiela, Vanda Žekonytė, Juozas Bačkulis, Stasė Jackaitė, Vytautas Zuoza

Kedrovos jaunimas pobūvyje pas Antaną Užusienį. Armonika groja Adolfas Matuiza

Leonas PETRAUSKAS

Bitininkas

Prieš karą, rodos, 1938 m., iš Žemaitijos gilumos netoli mūsų atsikėlė Mockų šeima. Apsigyveno jie tarp miškų, už Ežytėnų km., gal Aleknaičiuose, vadinamoje Barsukynėje. Tėvas buvo eigulys, turėjo tris sūnus ir dvi dukteris. Su jais greitai susidraugavome, nes pusę kelio iki mokyklos eidavome drauge. Tai buvo linksmi žemaitukai - Vytas, Jonas ir Henrikas. Vėliau su Jonu susitikau 1959 m. Čiunos lageryje, broliai žuvę, seserys taip pat buvusios lageriuose.

Pirmomis po karo dienomis su Jonu susitikdavome Bartkaus miškelyje, per kurį ėjo kelias nuo Raseinių link Grinkiškio, Šeduvos, Šiaulių. Miškelyje tada buvo užversta karinės technikos - "staliniečių", patrankų, kulkosvaidžių, šovinių, net tanku, jeigu būčiau mokėjęs užvesti, būčiau galėjęs įriedėti į kiemą. "Terbomis" ir pilnomis kišenėmis tempdavome tą karinį turtą į saugią vietą, slapstydamiesi pakrūmėmis. Raudonės miškelio pelkėje, prie Graužų dvaro, radome į pelkes įvirtusią mašiną su dėžėmis smulkių ginklų - naganų, raketinių pistoletų, šovinių, dujokaukių, šalmų ir kt. Kitą dieną ten belandžiodamas, radau šautuvą su užmautu keturkampiu durklu. Durklą nuėmiau. Šautuvas buvo be spynos, bet susitaisiau, buvo įdomu pažaisti. Bet reikėtų ir su šoviniais, tai bent išgąsdinčiau kaimynus! Kol avys ir karvės gulėdamos gromuliuoja, ėmiausi darbo. Juk smagu bus pasigirti draugams, kad aš jau ne piemuo, o beveik kareivis...

Prigulęs ant kupsto, įsirėmęs petin, atitraukiau spyną, įbrukau rankomis šovinį, atlaužiau žemyn rankenėlę, prisimerkęs nutaikiau į storesnį medį ir spustelėjau gaidelį. Trenksmas, stiprus smūgis į petį, o veidą lyg kas būtų karštu smėliu apipylęs ... Pramerkiau akis, visą veidą perštėjo... Paslėpęs šautuvą po eglute, nuskubėjau griovin apsiprausti. Pažvelgęs į veidrodėlį, pamačiau, kad mano veidas paraudęs ir nusėtas tarsi aguonomis. Ausyse spengia, net savo balso negirdžiu. Po tokio pirmojo parako "krikšto" ėmiausi švarintis veidą, nagais atlupdamas tas prikepusias "aguonų sėklas". Pamirkęs šlapią skudurėlį, nusivaliau ir, lyg nieko neatsitikę, laukiau vakaro, vengdamas ką nors susitikti. Pavakare nuėjau pasiimti ginklą, norėdamas paslėpti samanose, bet išėmęs spyną, neradau tuščio šovinio. Kraipiau galvą, negalėdamas suprasti, kas atsitiko. Bandžiau įleisti kitą šovinį, irgi nelenda, dar kitą - tas pats. Vakare atsiguląs galvoju, kodėl mirtinas žvėris neryja savo maisto. Nusprendžiau pasitarti su geriausiu savo vaikystės draugu, medžiotoju dėde Aleksandru Petrausku. Atsimenu, kaip jo pasakojamų istorijų apie karus, medžiokles mes, vaikai , klausydavomės ištempę ausis ir iškišę liežuvius...

Taigi kitą dieną, kai prigulė karvutės, ir nubėgau pas dėdę patarimo, tik nepasakiau, kad jau bandžiau šauti. Paėmęs šautuvo spyną, jis iš karto pasakė, kad trūksta vienos dalies. Padėkojęs dėdei, susiradau tą nelemtą piršto dydžio geležėlę, susitvarkiau šautuvą ir, pakišęs po samanomis, niekam nesigyriau, laikiau karinę paslaptį...

Su Mockų Vytautu paskutinį kartą matėmės vasarą, sekmadienį. Važiavo jis pro šalį dviračiu pas kaimynę Ivoškienę. Sakė turįs susprogdinti akmenį jos lauke. Kvietė ateiti pažiūrėti sprogimo, bet aš atsisakiau, tai žadėjo grįždamas užsukti. Pasakiau mamai, kad žinau paslaptį - po minutės kitos, gal po pusvalandžio Tilindžiuose bus smarkus sprogimas, gali net langai išbyrėti. Mama susirūpinusi ėmė teirautis kas, kur, bet pamačiusi, kad aš šypsausi, nekreipė daugiau dėmesio ir nuskubėjo. Tik staiga - trenksmas. Netrukus sužinojome, kad žuvo mano mokyklos draugas Vytautas, išmestas sprogimo bangos. Tai pirmoji karo auka Tilindžių kaime.

Mokykloje man sekėsi gerai. 1939 m. baigiau pradinę mokyklą labai gerais pažymiais. Mokytoja kalbino tėvus leisti mokytis toliau, net kambarį žadėjo parūpinti, kad gyvenčiau su jos sūnumi, kuriam mokslas silpniau sekėsi. Tėveliai lyg ir sutiko rudenį išleisti, bet prasidėjo neramumai. Likau namuose mamos padėjėju. Nuobodžiauti nebuvo kada - padėjau mamai ruoštis apie gyvulius, sodinau obelaites, o apie sodą - eglaites. Prižiūrėjau bites. Vyresnysis brolis su tėveliu meistravo rimoriais.

Sulaukėme 1940 m., "atsivėrė" durys į komunizmo rojų. Prisimenu pasiturinčio ūkininko Vinco Petrausko žodžius, kuriuos jis atėjęs kalbėjo, glostydamas mūsų, vaikų, galveles: "Tai, vaikai, kokie jūs esate laimingi, gimę tuo laiku, kai jau nebebus nelygybės tarp žmonių, nebus išnaudotojų, kurie iš varguolių prakaito krovėsi sau turtus. Dabar visi bus lygūs ir laimingi". Mes lyg ir tikėjomės pamatyti pranašaujamą rojų, tik tėvelis tylėjo, net nesileisdamas į pokalbį. O mūsų pranašas ateityje turėjo galimybės pamatyti savo akimis žadėtojo rojaus gelmes - nemokamai po karų buvo išvežtas į Sibiro platybes...

Leidosi mano jaunystės saulutė, nežinodama, kokia bus gyvenimo naktis.

"Išlaisvintojai" pirmiausia įvažiavo į mūsų sodelį, kur tik prieš keletą valandų, traukdamiesi namo, linksminosi anie okupantai. Liko primėtyta tuščių ir dar nebaigtų gerti butelių. Skubėdami ir vartus užmiršo uždaryti. Tik neužmiršo atminčiai pasiimti mūsų gramafoną. Tėvelis kategoriškai atsisakė su vokiečiais bėgti - labai mylėjo mus, vaikus, visą savo šeimą, namelius, o ypač šalia augančius du šimtamečius ąžuolus.

Ąžuolai buvo nepaprasti, o jų prieglobstyje kleketavo gandrų šeimyna. Jų sugrįžimas kasmet mums būdavo šventė.

Pro ąžuolus ėjo kelias į pasaulį, nes mums atrodė, kad gyvename žemės pakraštyje. Labai retai čia užsukdavo svetimas keleivis. O iš tiesų tai buvo Raseinių apskr., Betygalos valsč., Tilindžių km. Mūsų žemė susisiekė su Graužų dvaro žeme, kuris jau priklausė Kėdainių apskričiai, Grinkiškio valsč. Pas mus buvo patogi vieta ne tik slapstytis, bet ir gintis. Kai 1944 m. rugpjūčio mėn. prie Raseinių dar ėjo įnirtingi mūšiai, o jau kėdainiškius jaunuolius gaudė į kariuomenę, jie peršokę Kėdainių ribas ir atsidūrę pas mus, raseiniškius, jausdavosi ramiau.

Į mūsų ąžuolus atskrisdavo ir kiti gandrai, ieškodami lizdo. Kildavo gandrų karas. Dėl to įkėlėme lizdui pamatus į netoliese augančią liepą. Bet gandrai jos nemėgo, gal ką nujautė - vėliau į tą liepą pataikė vokiečių sviedinys. O antrąją karo dieną ir gandrams teko patirti naujųjų okupantų žiaurumą.

(Nukelta į 6 psl.)

(Atkelta iš 5 psl.)

Po neramios nakties tą rytą patikrinau krūmuose paliktus gyvulius, o arklius atsivedžiau arčiau namų. Apie vidudienį staiga neprašyti svečiai, "išlaisvintojai", pradėjo obuolius krėsti, paskui ėmė ieškoti ko nors užvalgyti. Mat mūsų namai buvo prie kelio, tad patogi vieta poilsiui. Vieni luoši, apsiraišę sugulę pagrioviuose, kiti ėmė ieškoti pramogų. Tuo metu jauni gandriukai jau buvo pradėję bandyti savo sparnelius, čia pakildami, čia vėl nusileisdami ant ražienos. Seniai gandrai tarsi balerinos stypčiojo aplink, džiaugdamiesi savo įpėdiniais. Tai pastebėjo vienas "karžygys", stvėrė automatą ir paleido ugnį į "mirtiną priešą". Apie "desantų" kojas pasipylė dulkių kamuoliai. Senieji gandrai nuskrido į pamiškę ir neramiai žvalgėsi į tą pusę, kur vyko "kova". Pora jauniklių taip pat pasekė tėvus - tai bėgte, tai sparnais kiek pakildami, nutolo nuo "fronto". Tik vienas gandriukas, iš visų jėgų sparnais plasnodamas, niekaip negalėjo atsiplėšti nuo žemės.Tuo momentu "kovotojas", "užėmęs patogesnę poziciją", pasidėjo automatą ant vežimo krašto ir pradėjo šaudyti trumpomis serijomis. "Jaunasis desantas" iš karto krito, palaistydamas krauju perdžiūvusią žemę. Stebėjau tą "susišaudymą" iš Ąžuolo paunksmės. Norėjau šaukti, bėgti, gelbėti, bet, netekęs žado, tik tylėjau. Nuo tada mano jaunoje krūtinėje užsidegė neapykantos ir kerštо ugnis "išvaduotojams", jos nepajėgė užgesinti nei šalti požeminiai karceriai, nei Sibiro šaltis.

(B. d.)

Edmundas SIMANAITIS

Iš Sūduvos krašto istorijos

(Tęsinys. Pradžia. Nr.7)

2. Pavarčius pokario spaudą

Rauda rudens vėjas, verkia už langų.
Man krūtinėj ilgu, liūdna, neramu...
Skruostu nuriedėjo ašara viena,
O širdis vaitoja laisvės alkana.

Pabundu iš sapno, praveriu akis.
Aidi sargo žingsniai, raktų skambesys.
Niekas nieks nežino, kiekgi čia kenti...
Kalinio dalužė, ak, sunki, sunki...

1946.VI.20
Saulės duktė
(iš Aušrelės sąsiuvinio)

Vartant senus laikraščius, galima pajusti, kad ir gerokai nutolusio, laikmečio pulsą. Svarbiausi, reikšmingiausi įvykiai, skaitytojų nuotaikos ir valdžios veiksmai čia palikę pėdsakus. Deja, ši taisyklė galioja tik ten, kur demokratija yra gyvenimo norma. Pokario metais "Tiesa" daug rašydavo apie "pačią tikriausią demokratiją" - proletariato diktatūrą. Šiandien tokie pasakymai tik šypsnį sukelia. Žinome, kad okupacijos sąlygomis oficialioji spauda buvo griežčiausiai cenzūruojama.

"Laisvės žvalgo" pirmasis numeris pasirodė 1945 m. liepos 15 d. Laikraštį pradėjo leisti Lietuvos savanoriai kūrėjai, o po pusmečio jis tapo "Tauro" apygardos Lietuvos laisvės kovotojų organu.

"Raudonieji galvažudžiai skleidžia po visą kraštą įvairiausius melagingus gandus, kad niekas nei nedrįstų ko nors geresnio tikėtis. Jie su didžiausiu rūpestingumu ir baime slepia nuo mūsų kas darosi pasaulyje ir isteriškai klykia, kad Lietuva liks amžinai pavergta, amžinai palikta jų malonei ar nemalonei. ...Stengsimės pagal mūsų išgales galimai dažniau informuoti jus tikresnėmis žiniomis apie viską, kas dedasi už raudonojo tautų kalėjimo sienų, kaip kovoja dėl laisvės visos pavergtos tautos, o ypatingai mes stengsimės duoti tas žinias, kurios vienu ar kitu būdu, tiesiogiai ar netiesiogiai palies Lietuvą, jos nepriklausomybės atstatymą ir jos kovą dėl laisvės. Mes taip pat stengsimės supažindinti jus su svarbiausiais mūsų krašto įvykiais ir įspėti prieš gresiančius pavojus."

Pogrindžio vadai greitai užčiuopė silpną kolaborantų valdžios vietą - tiesos baimę. Buvo rašomos trumpos, bet išsamios užsienio spaudos ir radijo pranešimų apžvalgos. Vakarai sąmoningai palaikė gandus apie neišvengiamą ir greitai paaštrėsiantį susipriešinimą tarp Vakarų ir Sovietų Sąjungos. Buvo puoselėjama viltis, kad esantys ideologiniai nesutarimai sukels ginkluoto konflikto grėsmę. Buvo šventai tikima, kad tada įvyksiančios derybos dėl Lietuvos ir kitų pavergtų kraštų likimo, o tų derybų rezultatas bus Lietuvai būtinai palankus.

"Visi suprantame, kad mūsų jėgos yra per menkos ginklu sumušti ir išvyti 200 milijonų tautos ginkluotas jėgas, o kad reikia laukti tokio momento, kada ginklais susitiks didžiosios pasaulio jėgos. ... Visi yra įsitikinę, jog antrasis pasaulinis karas dar nepasibaigė. Dabar yra tik jo pertrauka ir kad karo tąsa yra neišvengiama. Šio karo neišvengiamumu niekas neabejoja, tik niekas negali pasakyti, kada jis prasidės ir kurioje vietoje jis įsiliepsnos. Žmonės, sekdami gandus, iš lūpų į lūpas einančias žinias, daro įvairiausius spėliojimus, nustatinėja datas, tačiau viskas spėliojimais ir pasilieka. Daugelis žmonių, pamatę tų spėliojimų beprasmiškumą ir neišsipildymą, nustoja pasiryžimo sulaukti šviesesnio rytojaus...", - rašė "Laisvės žvalgas" Nr.5, 1946 m. gegužės 25 d. Taip vertino rezistencijos vadovybė susiklosčiusią politinę padėtį.

Ne mažiau buvo rūpinamasi ir dora,kultūra, ekonomika. "Kova dėl laisvės vyksta ne tik militarinėj plotmėj. Lietuvių tauta teriojama kultūrinėje srityje. Griaunamas jos ekonominis pajėgumas. Ardoma ir demoralizuojama šeima. Auklėjimo metodai veda mūsų moksleiviją į Kremlių. Tikėjimas slopinamas ir jėga plėšiamas iš žmonių širdžių. Organizuojamas platus šnipų tinklas. Jo paskirtis pakirsti mūsų vienybę, pasitikėjimą ir mus dezorganizuoti... Mūsų spaudoj turi atsispindėti mūsų kovų kelias, mūsų ekonominis, politinis gyvenimas ir krašto kultūra. Joje turime įžvelgti Lietuvos laisvės kovotojų ideologijos metmenis. ...Lietuviai, mes kviečiame visus į laisvės pjūtį! Kas kaip gali teprisideda: kas kardu, kas plunksna, kas darbu ar auka. Ypač į Tave kreipiamės, Lietuvos inteligente, kuris sugebi ir moki baltuose lapuose išreikšti visa, ką širdy jauti", - rašė "Kovos keliu" Nr. 2, 1946 m. kovo 25 d. Kituose šio laikraščio numeriuose buvo spausdinami svarbūs dokumentai, pavyzdžiui, "Lietuvos Partizanų kreipimasis "Į kunigus ir tikinčiuosius"/Nr. 6, 1946 m. gegužės 20 d./. Iš šio trumpo ekskurso į pogrindžio spaudą matyti rezistencijos veiklos mastas ir tikslai. Tačiau okupantų propaganda stengėsi partizanus ir kitus pasipriešinimo dalyvius vaizduoti pačiais baisiausiais nusikaltėliais.

Oficialus apskrities laikraštis "Naujasis kelias", kaip ir kiti apskričių laikraščiai, persispausdindavo privalomą skaitalą ir nė žodeliu neužsimindavo apie tikrąją padėtį. Būdavo labai retų išimčių. Vertas dėmesio Lietuvos TSR VRM Vidaus Reikalų liaudies komisaro gen.majoro J.Bartašiūno 1946 m. vasario 15 d. įsakymas. Jame rašoma:"Įsakau... 3. Gaujų dalyviams, kuriems jų vadai draudžia savo noru pasiduoti Tarybų valdžios organams, užmušti tokius vadus ir organizuotai atvykti su ginklais į Vidaus Reikalų Liaudies Komisariato įstaigas. Niekas iš asmenų, užmušusių banditų gaujų vadus ar eilinius banditus, trukdančius jiems pasiduoti, nebus traukiamas atsakomybėn. 4. Banditų ir buržuazinių nacionalistinių organizacijų dalyvių, nepasidavusių VRLK įstaigoms, šeimas suimti ir ištremti. 6. ... Asmenis, neatidavusius ginklų ir nepranešusius apie jų turimus bunkerius bei slėptuves, suimti ir teisti kaip banditus".

Įsakymas buvo išspausdintas 1946 m. kovo 12 d. Generolas įsako suimti partizanų šeimas. Ar buvo vykdomas šis įsakymas, apskrities laikraštis nutyli. Nutyli trėmimus ir raudonarmiečių bei stribų siautėjimus. Tik dėl to ne redaktorius kaltas.

Nebus pilno vaizdo, nepaminėjus žmonių "entuziazmo", su kuriuo buvo pasirašinėjamas "Laiškas draugui Stalinui". Mes užtikriname Jus, drauge Staline, kad dėsime visas pastangas ir vykdysime visus numatytus darbus, nugalėsim visus sunkumus, dirbsim taip, kaip mokote Jūs, brangus Vade," - rašė laikraštis. Tų metų liepos - rugsėjo mėnesiais pasirodė žinučių apie "pamokas sabotuotojams". Štai Kalvarijos valsč. Akmenynų apyl. valstietis "nuslėpė vieną karvę ir vieną avį ir nesumokėjo 1240 rub. įvairių mokesčių".

Jonas Veranka buvo nubaustas dviem metams kalėjimo. Panašiai kliuvo ir Leonardui Bražukui iš Menštrakio apylinkės.

Didžiuma žinių apie kolūkių "kūrimosi" pradžią.

(B.d.)

Po to, kai rašėme

Marius

"Tremtinio" 2(83) numeryje perskaičiau Onos Padvarietienės straipsnį apie Marių-Bronių Žviką. Norėčiau apie jį papasakoti plačiau.

1954 m. pradžioje mane ir dar keletą lietuvių iš Čiunos 031 lagpunkto etapu atvežė į Bratsko 024 lagerį. Vos tik įžengus per vartus į šio lagerio teritoriją, mus sutiko gražaus sportiško sudėjimo vyras, kuris lietuviškai paklausė, ar atvyko čia lietuvių. Tai buvo šio lagerio gydytojas kalinys Bronius Žvikas. Taip susipažinau su šia taurios dvasios asmenybe, sugebančia bendrauti su bet kokio amžiaus ar išsilavinimo žmogumi. Tai buvo mūsų lagerio lietuvių siela. Iškart pajutau jo, kaip vyresnio brolio, globą. Šiame nedideliame lageryje buvo apie 70 lietuvių, o iš viso čia buvo apie 600 kalinių. Ryšius su 09-uoju kaimu paskutiniu metu palaikydavome per laisvųjų gyvenvietėje esančią gaisrinę, kur dirbo Kazimieras Anskaitis. Su Bronium man teko kalėti arti metų. (1954 m. pabaigoje mūsų lagerio kalinius išskirstė po gretimus lagerius.) Tame lageryje, kaip niekur kitur, aš patyriau mūsų, lietuvių, organizuotumą. Jei vieną ištikdavo bėda, padėdavo visi. Tokio draugiškumo iniciatorius ir siela buvo Bronius ir jo artimiausias pagalbininkas Vytautas Bytautas (Senis). Aktyviai mūsų lagerio gyvenime dalyvavo ir buvęs klierikas Valentinas (Sfinkas), deja, pamiršau pavardę.

Bratsko 024 lageryje. Keturi draugai: stovi Vladas Paškevičius, sėdi (iš kairės) Kazimieras Auskaitis, Juozas Klimavičius, Vladas Štilpa

Aš pamenu tą gerb. Onos Padvarietienės minimą siuntą mūsų sesėms. Pamenu taip pat ir lietuvaičių kiekvienam mūsų atsiųstas nosinaites su prikabintu rašteliu: vienoje pusėje - gavėjo vardas, pavardė, kitoje - posmas iš kokio nors poeto eilėraščio. Man buvo užrašytas Sudavičiaus posmas: "Pirmyn, pirmyn, jauni draugai, - saulėti mūs takai. "Gavome ir laišką, kurį noriu čia pacituoti.

Ketvirtadienis
Mieli broliai!

Ar įstengsime šiandien prakalbėti į Jus paprastais, bet iš sielos gelmių besiveržiančiais broliškais padėkos žodžiais? Nesupinsime gražiausių minčių, nes vis vien tai padėkai išreikšti būtų per maža. Priimkite mūsų lietuvišką paprastą ačiū. Jūsų dovana ir rūpinimasis mumis - per dideli broliškumo ir vienybės ženklai. Pakanka broliško nuoširdaus žodžio, argi mes nesuprantame? Vis dėlto skaudu, kad Jūs, gyvendami tokiomis pačiomis gyvenimo sąlygomis ar net sunkiau, tokią didelę dalį savo santaupų skiriate mums. Ateityje mes laukiame tik brolišku žodžių...

Suprantame, kokia svarbi mums vienybė - dvasios vienybė, mokame ją įvertinti.

Jūsų sesės

Šį naujametinį sveikinimą 1955 metų proga ir kitus sveikinimus Bronius pavedė man saugoti ir parvežti į Lietuvą. Šį jo priesaką aš įvykdžiau ir, kaip mūsų skaudžios praeities dokumentus, perduosiu politinių kalinių ir tremtinių muziejui. O vaistų lietuvaitėms Bronius galėjo parūpinti todėl, kad jo viršininkas buvo laisvasis gydytojas, kuris, kiek žinau, Bronių labai gerbė. Kiekvieną laisvą nuo darbo valandėlę, o ypač sekmadieniais, Bronius praleisdavo su mumis. Kur nors susispietę, kalbėjomės, svajojome, tyliai dainavome apie Tėvynę. Tikėjome, kad išaušjos laisvės rytas, ir tas tikėjimas mus palaikė. Tik, deja, B.Žvikas Tėvynės laisvės nesulaukė. Nors gyvenome tame pačiame Kauno rajone, apie jo mirtį sužinojau tik iš rajoninio laikraščio.

Į Lietuvą grįžau 1955 metais, iškalėjęs 10 metų ir paleistas kaip nepilnametis. Grįžęs iš karto buvau persekiojamas saugumo, vėliau tapau invalidu.

Vladas ŠTILPA
Vilkija

MUMS RAŠO

"LIETUVOS NEPALIKSIU"

Apie rezistento Vytauto Lukoševičiaus likimą pasakoja jo sesuo Elvyra, dabar gyvenanti Čikagoje, jo mokslo draugai, giminaičiai.

Štai sesers laiško ištrauka: "Vytautas Lukoševičius gimė 1927 m. sausio 5 d. Tauragės apskr. Upynos miestelyje. Pradžios mokyklą baigė Tauragėje. Tėvui persikėlus dirbti į Vilnių, Vytautas įstojo į Vytauto Didžiojo gimnaziją Vilniuje, mokėsi ten iki bolševikų okupacijos. Tėvui pradėjus slapstytis nuo NKVD, 1940 m. persikėlė tęsti mokslo į Šilutės gimnaziją.

Vytauto tėvas Viktoras Lukoševičius,antrą kartą sugrįžus sovietams, pasikinkęs arklius, apsisprendė bėgti nuo artėjančių bolševikų, tikėdamasis, kad vokiečiai atmuš rusus ir jis su šeima galės grįžti namo. Prie Vokietijos sienos sūnus Vytautas pareiškė, kad negalės palikti Lietuvos..."

Išsiskyręs su tėvais, Vytautas grįžo į Šilalę ir pradėjo mokytis gimnazijos septintoje (priešpaskutinėje) klasėje. Tačiau stribai ir NKVD nedavė ramybės. Tuoj prasidėjo tardymai, kankinimai. Klasėje Vytautas pasirodydavo su kankinimų žymėmis. Tačiau apie tai kalbėti buvo nevalia.

Pasakoja Vytauto mokslo draugas: "Septintoje klasėje Vytautas mokėsi su pertraukomis. Pavasarėjant stribai varė jį pėsčią per sniegą ir purvą pajūrio link ieškoti kažkokio bunkerio. Po to ilgai jo nebuvo klasėje. Nežinojome, kur jis. Paskui atsirado. Vytautas atėjo pas mus. Atėjo ir mūsų klasės auklėtojas K.Jankus. Susėdus prie stalo, staiga į namus įsiveržė stribai su automatais, pasakė,kad mūsų namai apsupti. Mano tėvelis uždraudė mums pajudėti. Atrodo, stribai norėjo išprovokuoti sumaištį. Po kokios savaitės vieną vėlų vakarą vėl Vytautas atėjo pas mus. Dainavome partizanų dainas. Kai jį išlydėjau, pasakė: "Daugiau nebegaliu. Išeinu iš Šilalės". Žadėjo eiti pas gimines. Išėjo į nežinią, iš kurios negrįžo".

Kitas klasės draugas rašo: "1945 m. pradžioje Vytautas areštuojamas. Tačiau gimnazijos direktorius išprašo jį iš saugumo. Antrą kartą areštuoja 1945 m. kovo mėn. pirmoje pusėje. Paleistas išvyksta iš Šilalės.

Vytauto pusbrolis pasakoja: "Mokėmės abu Šilalėje. Vieną vakarą Vytautas atsiranda pas mus Vabalų km. Mūsų šeima 1944 m. gruodžio mėn. buvo išvaryta iš ūkio. Prisiglaudėme pas gerus žmonės. Porą mėnesių mudu su Vytautu slapstėmės, o paskui nusprendėme eiti pas partizanus.

Abu prisistatėme Šiaudiškių km. prie Laukuvos partizanams, kurių buvo apie trisdešimt. Mudviejų nepriėmė. Ragino grįžti namo: esą Lietuvai reikia žmonių ne tik miške, be to, mes per jauni. Po kelių savaičių iškeliaujame į Šilutės pusę. Aš - pas seserį, mamą. Netrukus buvome išvežti į Sibirą. Vytautas pradėjo dirbti Natkiškių malūne".

Vytauto pusseserė pasakoja: "Mano vyras įdarbino Vytautą Natkiškių malūne. Praėjus keliems mėnesiams, saugumas juo susidomėjo.Nutarė išeiti į mišką. Bandėme atkalbėti, bet jis pasakė, jog kiti jau seniai kovoja už Lietuvą. Neilgai jis kovojo. Žmonės kalbėjo, kad tą naktį, kai jis žuvo, draugai jo kūną nuvežė į Didkiemio kapines ir palaidojo į kitą kapą, kuriame neseniai buvo palaidotas žmogus. Netrukus mano vyras buvo suimtas. Grįžo po 15 metų. Aš su trimis vaikais spėjau pasislėpti. Sergančią mamą ir seserį išvežė. Ten mama mirė iš bado."

Partizanė Rūta rašo: "Partizanai sakė, kad Vytautas žuvo Spraudaičių kaime, o palaidotas Laumėnų miške. Jis žuvo susidūrime su rusais, važiavusiais iš Žvingių. Aš pati nežinau, kur mano mamos, dviejų seserų ir brolio kapas - jie buvo ištremti. Nežinau, kur palaidotas kitas brolis-partizanas. 1948 m. mane išvežė į Mordoviją. Grįžau 1956 m."

Apie Vytautą Lukoševičių, be čia surašytų liudijimų, pavyko surinkti dar tokių žinių. Jis buvo Kęstučio apygardos trečios kuopos pirmo būrio partizanas. Vėliau perkeltas į Prano Karbausko-Margio vadovaujamą antrą būrį.

1947 m. balandžio 5 d. Gerviškės km., žuvus Margiui, būriui vadovavo M.Timinskis-Balandis.

Vytautas Lukoševičius kovojo antro būrio antrame skyriuje, kuriam vadovavo Juozas Stonys-Girėnas, kilęs nuo Žvingių. Jis žuvo kartu su savo skyriumi 1948 m. birželio 1 d. Rusai su stribais "šukavo" mišką. Ėjo kareivis prie kareivio. Iš skyriaus liko tik du kovotojai: partizanų poetas, dainų kūrėjas Mečislovas Dargužas-Aras, kilęs nuo Mišučių, ir Vytautas Lukoševičius.

Tikslesnio Vytauto Lukoševičiaus kovų kelio kol kas nepavyko išaiškinti. Gal tai padaryti padės gyvi likę partizanų ryšininkai, nes partizanų iš to būrio gyvų nėra.

Kęstutis BALČIŪNAS

Kvėdarna

Vytautas Lukoševičius (viršuje iš kairės pirmas) su draugais

Kruvinos Velykos

1947 metų šv.Velykų popietę iš kaimyno Ipolito Černecko laukų takeliu į namus skubėjo Adelė Bižienė su savo vyru. Mat namuose jų laukė trys mažamečiai vaikai.

Tuo metu per Radvilonių kaimą į Veisiejus iš kažkur grįžo girti stribai A.Kasiulionis ir A.Levulis. Pamatę takeliu einančius Bižius, jie pradėjo į juos šaudyti. Adelė Bižienė krito ant takelio mirtinai sužeista ir, nors atbėgusių kaimynų buvo nunešta į jų namus, nebeatsigavo. Stribai dainuodami nuėjo savo keliais, o grįžę į Veisiejus gyrėsi, kad nušovė banditę. Jie ne tik nebuvo nubausti už nekaltos trijų vaikų motinos nužudymą, bet vėliau net buvo už tai pagerbti. A.Kasiulionis buvo paskirtas dirbti vienos apylinkės Tarybos pirmininku, o prasidėjus Atgimimui persikėlė gyventi į Varviškę, kur ir dabar dirba eiguliu, o A.Levulis gavo kažkokią tarnybą Vilniuje.

Komunistai savo "maurų" neužmiršo, pasirūpino jų ateitimi.

Jonas STABINGIS

Veisiejai

Kur ganysiu karvę?

Esu Varėnos raj. Videnių apyl. Barčių kaimo ūkininko Kajetono Švedo sūnus. 1948 m. gegužės 22 d. su tėvais buvau ištremtas į Sibirą. Tėvai jau mirę. Gyvenu netoli savo tėviškės, Matuizų apyl., Matuizų kaime, esu pensininkas. Noriu laikyti karvę. Kiek kartų kreipiausi į apylinkę - man karvutei ganyklos arčiau neduoda. Buvo pasiūlyta tokio raisto už 5 km nuo namų. Ten niekas nei šienavo, nei ganė. Tiek toli man senam rytą vakarą gyvulius vedžioti labai sunku. Labai jaučiuosi nuskriaustas, kad prie mano namų valdžia pievas išdalijo saviems buvusiems komunistams, o į mano prašymus tiesiog nekreipia jokio dėmesio. Gerbiamoji "Tremtinio" redakcija, kur man kreiptis, kad būtų išgirstas mano balsas?

Redakcijos inf.

Panašiais atvejais derėtų kreiptis į mūsų Sąjungos vadovus rajonų skyriuose. Varėnos skyriaus būstinė yra Varėnos merijoje. Pirmininkas - Vytautas Gutauskas. Prašome laiško autorių ten apsilankyti.

Pokario aukos šaukia

Pokario aukos šaukia: "Žmonės, ką padarėte! Atsikvošėkite!"

Man atrodo, kad dabar ypač svarbu kalbėti apie tuos, kurie aukojosi visų mūsų labui. Noriu papasakoti apie vieną kuklią Lietuvos valstiečių artojų šeimą, aktyviai dalyvavusią rezistencijoje.

1953 m. sausio 17 d. Kelmės raj. Pužukų km. Kazimiero ir Adolfinos Rukų sodyboje įvyko tragedija. Išdaviko išduoti, stribų ir rusų kariuomenės apsupti, spėję sunaikinti spaustuvės reikmenų ir dokumentų, žuvo 3 partizanai: Aleksas Jurkūnas-Valeras-Gintaras, jo žmona Elena Gendrolytė-Jurkūnienė-Balanda ir Antanas Bakšys-Arvydas-Senis?-Klajūnas.

Rukai buvo paprasti Lietuvos valstiečiai, Lietuvos pariotai, giliai tikintys žmonės. Kazimieras Rukas gimė 1986 m. gausioje vargingų valstiečių šeimoje, Tauragės apskr., Skaudvilės valsč., šalia Kryžkalnio. Nors nebaigęs jokių mokslų, gerai rašė ir skaitė. Jo žmona Adolfina Gedminaitė gimė 1900 m. Kražių valsč. Kaupų kaime, neturtingoje šeimoje. Ją tėvai sugebėjo šiek tiek pamokyti: ji baigė 3 pradinės mokyklos klases, gerai mokėjo rusiškai ir susikalbėjo lenkiškai. Gavę iš senelės palikimą 5 ha žemės, apsigyveno Pužukų km., įkūrė naują sodybą, nusipirko antra tiek žemės. Kazimieras turėjo auksines rankas, statė sau ir kitiems trobas ir ūkinius pastatus. Ir dabar dar ne vienas mini geru žodžiu šį auksinių rankų meistrą. Jų šeimoje išaugo 4 vaikai: Feliksas, Stasys, Genutė, Liucija. Vyriausias sūnus Feliksas tragiškų įvykių metu gyveno atskirai, apie partizanus ir slėptuvę nieko nežinojo, todėl išvengė represijų, tik buvo atleistas iš brigadininko pareigų kaip "banditiškos" šeimos palikuonis. Rukų sodyboje slėptuvę įrengė 1949 m. rugpjūčio mėn. A.Jurkūnas-Valeras, Jurkūnienė-Balanda ir Kazimieras Kybartas-Budrys. Jiems padėjo Kazimieras su sūnumi Stasiu, naktimis išvežiojo žemes. Nelengva buvo gyventi slėptuvėje ištisais metais - kamšatis, trūko oro, šviesos, o žibalinė lempa eikvodavo ir taip brangų deguonį. Apie metus čia laikėsi ir jaunas partizanas iš Kelmės, sl. Keleivis, žuvęs 1951 m. Daug kartų sodyboje buvo daromos kratos, tačiau slėptuvės neaptikdavo. Vėliau čia apsigyveno Krizentas Labanauskas-Ladyga, kuris 1952 m. lapkričio mėn. kartu su Budriumi (sl.) išsikėlė iš bunkerio. Jų vietoje apsigyveno Antanas Jankauskas, berods - Tonis. Nuo 1952 m. vasario čia gyveno ir Antanas Bakšys-Arvydas-Klajūnas, už kurio galvą buvo skiriama nemaža premija.

Adolfina Rukienė pirkdavo partizanams pirkinius, valgį, skalbė baltinius. Po tragiškų 1953 m. sausio įvykių Kazimieras ir sūnus Stasys buvo suimti ir kartu su žuvusių partizanų lavonais buvo nuvežti į Kelmę. Sodyba buvo visiškai nusiaubta ir apiplėšta. Kad išlaikytų šeimą ir bent kiek paremtų suimtuosius, Adolfina Rukienė buvo priversta vaikščioti po kaimus duoneliaudama, kentėjo stribų patyčias, persekiojimus, grasinimus.

Abu suimtieji buvo "palaiminti" 25-eriems metams. Kazimieras kalėjo Šilutės lageryje, vėliau buvo išvežtas į Kurską. Grįžęs iš lagerių,dirbo kolchoze iki pat savo mirties 1968 m. Sūnus Stasys buvo išsiųstas į Archangelską. Negaudamas paramos iš namų, labai nusilpo ir nebegalėjo dirbti. Ir tik ligoninėje dirbusio poeto Č.Cemnolonskio dėka liko gyvas. Tačiau grįžęs į Lietuvą neturėjo ramybės. Buvo priverstas bėgti iš Lietuvos ir įsikurti Rusijos anglių kasyklose. Dabar gyvena Kelmės raj.,Stulgiuose. Adolfina Rukienė mirė 1983 m. pas savo dukrą Genutę. Abu Rukai palaidoti Kelmėje. Žemai lenkiame galvą. Tokie žmonės buvo mūsų partizanų ausys ir akys.

Ir kaip nepakartoti jų sūnaus Stasio Ruko žodžius apie savo tėvą: "Tai buvo žmogus, pasižymėjęs dideliu kruopštumu, sąžiningumu, žodžio laikymusi. Jis nemokėjo kerštauti, pykti, vengdavo bet kokių kivirčų, nesantaikos tiek šeimyniniame gyvenime, tiek su bendradarbiais ir kaimynais. Buvo aukštos kultūros, didelės kantrybės, ištvermės ir fizinės jėgos žmogus. Charakterio savybėmis jis savo vaikams liko tolima ir nepasiekiama kelrode žvaigžde, kuria visą laiką norisi sekti."

Šiek tiek apie tada žuvusius partizanus. E.Gendrolytė-Jurkūnienė užaugusi kaime tarp Stulgių ir Kražių. Dirbo kaimo pradinės mokyklos mokytoja. A.Jurkūnas - šiaulietis dantų technikas. Turėjo jaunesnį brolį Vytautą (?), taip pat partizanavusį Kražių apylinkėse, bet jo likimas nežinomas. Šių brolių gimines ir artimuosius prašome atsiliepti ir parašyti į "Tremtinį" ar S.Rukui. Antanas Bakšys, kilęs iš Raseinių, gimnazijos mokytojas. Dar 1944 m. buvo suimtas, pabėgo, grįžo į Raseinius ir 1947 m. įstojo į partizanus. Žuvus Kęstučio apygardos vadui L.Ivanauskui-Vyteniui-Gintautui, jis tapo jo įpėdiniu. Pagal kitus duomenis jis buvo Vakarų Lietuvos srities vadas. Gal kas galėtų šias žinias patikslinti. Tą tragišką dieną A.Jankauskas liko gyvas ir buvo suimtas. Mirė 1992 03 30 Panevėžyje, suspėjęs daug ką papasakoti ir užrašyti.

Šių partizanų išdavystės gijos veda į K.Labanauską-Ladygą. Žinoma, kad jis gyvena Rytų Lietuvoje pakeitęs pavardę. Dabar, laimėjus neokomunistams, jis pasijuto saugus. Tebūnie tai jo sąžinės reikalas.

1992 m. liepos 19 d. netoli Kazimiero ir Adolfinos Rukų sodybos, prie kelio, čia žuvusių partizanų atminimui pastatytas paminklas.

Gal atsilieptų dar gyvi esantys šių partizanų bendražygiai, gal papildytų savo pasakojimais. O gal kam nors žinoma tiksli jų užkasimo vieta?

Nijolė RUDZIKAITĖ

ĮVYKIAI

PANEVĖŽYS. Ar laisvę iškovoję sugebėsime ją apginti? Negalime būti abejingi savo krašto likimui, jo ateičiai. Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Panevėžio skyriaus kvietimu balandžio 23-osios vakare Panevėžio žmonės susirinko į Laisvės aikštę ir pareiškė griežtą protestą prieš nederamą LDDP veiklą: Tautos referendumu priimtos Lietuvos Konstitucijos pažeidinėjimus, ekonominių, piniginių bei socialinių klausimų nesureguliavimą, bandymus sunarplioti Lietuvos nepriklausomybę su Sandraugos šalių bei Rusijos materialiniais ir politiniais interesais. Protesto mitinge pasisakė rajono deputatai, Sąjungos tarybos atstovai, Lietuvos Seimo narys Tėvynės Santaros frakcijos atstovas K.Skrebys ir daugelis kitų panevėžiečių.

Daug priekaištų pareikšta dėl LDDP atlaidaus požiūrio į Lietuvai vadovavusią partiją ir jos narius, nusikaltusius lietuvių tautai - dalyvavusius raudonajame terore, vykdžiusius trėmimus, žudymus ir dvasinį genocidą. Skambėjo žodžiai: "Pasimokykime iš žydų! Nusikaltėliams ne vieta tarp mūsų!"

Sąjungos Panevėžio skyriaus nariai pikete griežtai pareikalavo, kad Seimo kairioji dauguma ir Vyriausybė nepažeidinėtų Lietuvos Konstitucijos, kad valstybėje juridiniu pagrindu įsivyrautų teisingumas.

Algirdas BLAŽYS

ŠIAULIAI. Balandžio 24 d. vyko 2-oji mokslinė konferencija "Tremtis ir kultūra". Pagrindiniai konferencijos organizatoriai - Šiaulių pedagoginio instituto profesoriai, buvę tremtiniai D.Klumbytė ir V.Rimkus bei inžinierius R.Baltutis.

Renginio organizatoriai ir svečiai skaitė pranešimus, pasakojo, kokią reikšmę tremtinio gyvenime turėjo kultūra, meno saviveikla; parodytos ištraukos iš videofilmų apie Altajaus ir Irkutsko kraštus. Veikė parodėlė.

Vincas DANIELIUS

MARIJAMPOLĖ. Balandžio 17 d. Liepynų kaime, šalia Marijampolės, atidengtas čia žuvusių partizanų atminimo akmuo.

1947 m. liepos 9 d. sovietų kariuomenė, talkinama Marijampolės stribų, apsupo Liepynų ūkininko Antano Gumausko sodybą, partizanų vadintą "Ramove". Gindamiesi žuvo: partizanų leit. Petras Medelis-Delfinas, Vytauto rinktinės 44-os kuopos būrio vadas Vincas Žvingila-Šarūnas ir būrio vadas Vladas Senkus-Leninas. Kiti keturi partizanai iš apsupties išsiveržė. Buvo nukauti du užpuolikai. Po pusantrų metų pas kaimynus Vizbarus buvo išduotas ir užpultas Vytauto rinktinės štabo bunkeris. Šaltą 1949 m. sausio 20 d. čia žuvo rinktinės vadas partizanų majoras Kazys Greblikas-Sakalas, štabo adjutantas, vyr. leit. Petras Terza-Stumbras ir rinktinės štabo ūkio skyriaus viršininkas, partizanų vyr. leit. Vytautas Krunkaitis-Herbas. Tą pačią dieną tik kitame kaime žuvo rinktinės štabo rikiuotės skyriaus viršininkas, partizanų leit. Jurgis Vasiliauskas-Algimantas.

Paminklas pastatytas Marijampolės politinių kalinių iniciatyva ir rūpesčiu. Prieš atidengimo iškilmes Marijampolės bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios už žuvusius partizanus.

Teodoras ČIAPAS

UKMERGĖ. Balandžio 24 d. į metinę rinkiminę Sąjungos Ukmergės skyriaus konferenciją atvyko 221 delegatas ir būrelis kviestų svečių. Rajono valdytojas P.Tamoševičius, Sodros vedėjas V.Pupšys, doc. H.Gintautas, gyd. V.Vyčas, mokytoja D.Šilinienė, Tautininkų sąjungos atstovas S.Pociūnas ir kt.

Po trumpo skyriaus tremtinių choro koncerto tarybos pirmininkas Pranas Kanapeckas papasakojo apie metinę skyriaus veiklą. Atsiskaitė ir revizijos komisija.

Konferencijoje kalbėjo 12 dalyvių. Pagrindinė tema buvo klausimas, ar gali A.Brazauskas su LLDP, išaugusia iš KPSS išvesti Lietuvą iš to liūno, į kurį komunistai įklampino. Atsakymas buvo vieningas - ne, negalės ši partija Lietuvos išgelbėti, nes ne tokie jos tikslai.

Viename pasisakyme, apibūdinant nekompetentingą neokomunistų veiklą, nuskambėjo didžiojo J.V.Gėtės žodžiai:

"Pradžioje papūskite miglų,
Paskui žiupsnelį plepalų,
Mažiau tiesos, daugiau apgaulės -
Ir štai tas gėralas, kurį turės pasaulis."

Konferencija priėmė griežtą rezoliuciją - reikalavimą TV vadovus - klusnius LDDP politikos vykdytojus ir visuomenės cenzorius - L.Tapiną, R.Paulauską, S.Sondeckį nušalinti nuo pareigų.

Išrinkta nauja skyriaus taryba ir revizijos komisija. Atviru balsavimu išrinkta 15 delegatų į Sąjungos IV suvažiavimą, įvyksiantį gegužės 22 dieną.

Marija LAUGALIENĖ

KVĖDARNA. Balandžio 24 d. apylinkės Sąjūdžio ir LPKTS Kvėdarnos skyriaus iniciatyva buvo pasodinta keli tūkstančiai ąžuoliukų ir liepaičių prie kelio, jungiančio didvyrių, Atlanto nugalėtojų - S.Dariaus (Klaipėdos raj. Dariškės km.) ir S.Girėno (Šilalės raj. Vytogalos km.) tėviškes. Ši alėja skirta 60-osioms metinėms nuo skrydžio per Atlantą.

Ąžuoliukai pasodinti ir prie vadinamųjų Mogylų, Kvėdarnoje, kur pokario metais į gyventojų bulvių rūsius saugumiečiai buvo sumetę nukankintuosius Kvėdarnos apylinkėse.

Kęstutis BALČIŪNAS

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Kovo 16 d. mirė Elektrėnų skyriaus LPKTS narys Kazimieras SAMUOLIS

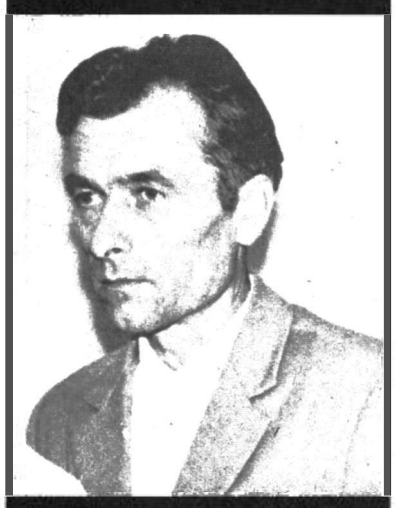

K.Samuolis gimęs 1929 m. Kauno valsč., Vaišvydavos kaime. Mokėsi Kauno mokytojų seminarijoje. 1947 m. gegužės 24 d. jį, antrakursį studentą, sovietinis saugumas suėmė už dalyvavimą rezistencinėje spaudoje. Už antisovietinį eilėraštį jis buvo nuteistas 10 metų lagerio. Kalėjo Gorkyje, Karagandoje, Vorkutoje.

1955 m. rugsėjo 16 d. grįžo į Lietuvą. Labai ilgai negalėjo nei prisiregistruoti, nei gauti pastovų darbą. Gyvendamas ir dirbdamas Elektrėnuose, sulaukė Lietuvos atgimimo. Nuo pat Sąjūdžio veiklos pradžios jis buvo aktyvus dalyvis. Susikūrus Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių organizacijai, jis buvo išrinktas į Elektrėnų skyriaus tarybą. Netekome gero draugo, sąžiningo kovotojo už Lietuvos laisvę.

Liūdi Elektrėnų skyriaus taryba ir buvę likimo draugai.

ATSILIEPKITE!

Jonas BLAŽYS. Mokėsi Jurbarke, 1944-1945 m. - Eržvilko gimnazijos 8-oje klasėje. Po pamokų dirbo Eržvilko VRS pasų išdavimo poskyryje. Slapta padėdavo vaikinams išvengti tarnybos sovietinėje kariuomenėje. J.Blažys priklausė LLA organizacijai ir, supratęs, kad yra sekamas, pasitraukė pas partizanus. Ten netrukus žuvo. Žinančių apie jo rezistencinę veiklą, žuvimo aplinkybes ieško Irena ŽEMAITIENĖ, Architektų 38-41, 3042 Kaunas (arba rašyti "Tremtinio" redakcijai).

Jonas JOCIUS ar **JOCAS**, g. apie 1904 m. Raseinių apskr., Kalnujų valsč., Pakalnupio km. Lietuvos kariuomenės karininkas, turėjo kapitono laipsnį. Manoma, kad 1941 m. tarnavo 8-ajame pėstininkų pulke ir žuvo Pabradėje. Tikslesnių žinių apie jį ir jo šeimą laukia Vitalija SIPINSKIENĖ, Basanavičiaus 130-18, Kėdainiai, tel. 61297.

Zenonas ČEPSKUS, g. 1929 m. Adutiškyje. 1945 m. su savo pusbroliu Juozu Trečioku išėjo pas partizanus. 1947 m. Pabradės geležinkelio stotyje vykdantį užduotį jį buvo suėmę. Trylika metų iškalėjo Džezkazgano lageriuose. 1960 m. grįžo į Lietuvą. Daug metų gyveno ir dirbo Rusnėje. 1993 m. pradžioje mirė. Palaidotas Kretingoje. Z.Čepskaus artimieji ieško žinančių apie jo partizaninę veiklą. Jis minėjo apie 40 vyrų būrį Antanų (?) miške. Galbūt kas nors žino Z.Čepskaus slapyvardį? Žinių laukia sesuo D. GRIŠKENIENĖ, K.Jurkšaičio 4, Rusnė, tel. 58397.

Stefa BALDAUSKAITĖ, g. 1923 m. Kražių valsč., Brukų km. 1941-1944 m. mokytojavo. 1944 m. įstojo į Kauno universitetą. 1945 m. buvo suimta ir be teismo išvežta į Pečiorą. 1946 m. pabaigoje iš lagerio buvo paleista be teisės gyventi Lietuvoje. Mirė 1947 01 01 Pečioroje. Jos draugė Kristina rašė, kad palaidota karste (vadinasi, laisvųjų kapinėse), ant kapo buvo pastatytas kryželis. Žinančių jos palaidojimo vietą ieško Teresė BALDAUSKAITĖ, Statybininkų pr. 15-29, tel. 70014.

Brangiai perkame neindeksuotus ir indeksuotus
INVESTICINIUS ČEKIUS,
taip pat grynus pinigus iš investicinės knygelės balansinės dalies.
Atsiskaitome talonais ir doleriais. Pas mus, Kaune, patogu atvykti: sustojimas "Baldai", Savanorių pr. 290, II a., 18 k.
Dirbame 9-13 ir 14-18 val.; šeštadienį 10-13 val.; tel.718464.
Čekiai kasdien nuvertėja. Doleriai kasdien brangsta!

DEKOJAME

Kauno "Klubo 58" nariai, buvę politkaliniai dėkoja p. Antanui Dundzilai iš JAV už piniginę paramą

Kauno "Klubo 58" nariams už auką "Tremtinio" redakcijai

SKELBIMAI

Gegužės 22 d. Šilutėje įvyks tremtinių susitikimas pirmojo pokario masinio Lietuvos gyventojų genocido aukų 45-mečiui paminėti.

Kviečiame visus 1948-ųjų m. tremtinius ir jų šeimos narius dalyvauti šiame renginyje.

Svečių teisėmis kviečiame dalyvauti visus buvusius tremtinius, politinius kalinius ir rezistencijos dalyvius.

12 val. Šilutės RK bažnyčioje šv.Mišios. Tolimesnė programa bus paskelbta po šv.Mišių.

Atvykusieji iš vakaro bus aprūpinti nakvyne. Kreipkitės telefonu 51306 Šilutėje. Smulkesnė informacija teikiama telefonais: Klaipėdoje - tel.93104; Šilutėje - tel.52361.

Organizacinis komitetas

Gegužės 23 d. Birštone įvyks susitikimas 1948-1958 m. Irkutsko srt. Ust-Udinskij raj. tremtinių susitikimas.

Susitikimas prasidės šv. Mišiomis Birštono bažnyčioje 12 val.

Norintys sužinoti daugiau gali parašyti Janinai Jasiulaitienei, B.Sruogos 8-17, Birštonas; tel. 56-321.

Birželio 19 d. Kaune organizuojame 1941-ųjų Birželio sukilimo ir jo dalyvių atminimo minėjimą. Įvyks sukilėlių klubo (prie "Kardo" žurnalo redakcijos) steigiamoji konferencija.

Kviečiame atsiliepti Lietuvoje ir užsienyje gyvenančius sukilimo dalyvius, žuvusiųjų sukilėlių artimuosius, gimines, kad galėtume pakviesti į minėjimo iškilmes.

Prašome rašyti minėjimo organizavimo štabui: Vilniuje "Kardas", P.O. Box 1847, 2043 Vilnius. Tel. 617725 (Vilniuje); Kaune, Lietuvos karininkų Ramovė (Mickevičiaus 19), antradieniais nuo 17 iki 18 val. Tel.: 220822, 751977 (Kaune).

Rengėjai

Prašome paliudyti apie šiuos rezistencijos dalyvius, norinčius gauti rezistencijos dalyvio pažymą: Jonas **Mieldažys**, Kazys Stravinskas, veikę Prienų raj.; Pranas Brazauskas, Antanas **Mildažis, veikę** Kaune; Antanas **Žemaitis,** veikęs Kauno **raj.; Kazys Kasiliauskas, veikęs Kvėdarnos apyl.; Antanas Surdokas, veikęs Alytaus raj.; Vincentas Rabačiauskas, Marija Rabačiauskienė, Benjaminas Šatas, Petras Viliniškis, Bronius Viliniškis, Vladas Juškevičius, Antanas Sutkevičius, veikę Panevėžio raj.**

Atsiliepimus prašome siųsti LPKTS tarybai, K.Donelaičio 70b, 3000 Kaunas.

Vyr. redaktorė Vanda PODERYTĖ, *koresp.* Edmundas SIMANAITIS,
lit. redaktorė Danutė BARTULIENĖ, *techninė redaktorė* Birutė OKSAITĖ

"TREMTINYS"
1993m. gegužės 5 d. Nr. 9(90). SL 289. Kaina su akcizu 8 tal.
Mūsų adresas: 3000 Kaunas, Donelaičio 70ᵇ, tel. 209530

Rinko ir maketavo "LITERA". Spausdino "Aušros" spaustuvė Kaune, Vytauto pr. 25. Ofsetinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 8 000. Užs. Nr. 576